

P. 11
34

An. VII Nr. 1-3

IANUARIE - MARTIE, 1941

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Apare sub auspiciile Asociației profesorilor și învățătorilor
din Județul Neamț

CUPRINSUL:

1. Cutremurele de pământ *Ion Băncilă*
2. Când stăpâneau jidanii *Vasile C. Șoarec*
3. Ogorul românesc *Victor Țăranu*
4. Catihetul Conta *C-tin Turcu*
5. Bociulești *Eugeniu Macovei*
6. Impresii din Italia *Mihal Baclajanschi*
7. Poezii *Ion Vespremile*
8. Caimacani și ciobani *C. Tanase-Tetu*
9. Umila autobiografie a lui Toader I. Ștefan *M. David*
10. Plan de lecție *Emilia Radu*
11. Casa cu stafii *Fulger-Dan*
12. Recenzii *M. Cojocaru și
Emilia Radu*

3.582

Redacția : Școala Normală de Învățători — Piatra-Neamț

17.585

Au mai achitat abonamentul pe 1940 :

Leon Mrejeru, Dumitru Burlacu, Elena Criveț, Eugenia Țăranu, Vasile Ionescu, Panait Popovici, Petru Baliu, Alexandru Comoniță, Leon Roic, Farmacist Vorel, Henri Juvara, A. Pralea, Natalia Sibechi, C. Borș, Ion Vasiliu toți din Piatra Neamț. Liceul Comercial, Piatra Neamț; Grigorița Hristu, Caracal; Elena Metaxa, Piatra Neamț; Ioana Heth, Constantin Popescu, Maria Popa, Eugen Macovei, Cornelia Hrițcu, Constantin Berbecaru, Al. Sturzu, Paul Petrescu, D-tru Popovici, V. Lămătic, Ion Luca, I. Arsinte, Sava Poiană, Constantin Romanescu, Petru Cimpoescu, D-tru Sillion toți din circumscripția Broșteni; Balașa Galinescu, Maria Crepfel, Virginia Galinescu, Grigore Sereda, Emil Lăcătușu din Circ. Hangu; Emanoil Albu, Sultana Bordeianu, Ana Pușchin, Maria Mocanu, Ion Pârlea, Cleopatra Mera, Gh. Grădinaru, Gh. Iamandi, Lucreția Vremir, Gh. Groapă, Bubă Nina, Neculai Toma, Gr. Merticaru, Gh. Munteanu, Octavian Popescu, Alexandru Trifan, Pr. Ștefan Romanescu, Ioan Donisă, circ. Podoleni; Petru Nistor, Buhuși; Alexandru Pintilie, D. Frițescu, I. Săvinescu, I. Papuc, N. Tomulescu, Maxim Rozina, Florica Dimitriu, Ion Cocea, Eliza Bancea din Tg. Neamț.

La salarul pe Martie, 1941, domnii abonați sunt rugați să achite rata a doua (50 lei) pe Iulie-Decembrie, 1940. Au achitat abonamentul anticipat pe anul 1941 :

Victor Săndulescu, Filioara : 100 lei.

APOSTOLUL

Revistă literară, științifică și educativă

Director: PROF. VICTOR TĂRANU

Redactor: Inv. M. Cojocaru

Cutremurele de pământ.¹⁾

Este în firea omului ca să prețuiască ca pe un prim bun al existenței sale liniștea lui fizică și morală, un ideal din viață pentru foarte mulți dintre noi. Atunci când timpurile sunt bune, liniștea este respectată și ne simțim și noi că trăim o viață mai plină, deși uităm de liniștea aceasta pentru a ne face tulburări trecătoare. Atunci însă, când vremurile sunt mai încordate, se produc conflicte de toate nuanțele, viața este frământată și ne dăm seama de frumusețea timpurilor bune. Oricât de mari ar fi neliniștile, niciodată siguranța nu este atinsă decât atunci când intervin fenomene naturale, desechilibruri în univers sau, mai aproape, pe pământul care constituie pentru om casa lui. Desigur, unul dintre cataclisme este cutremurul de pământ, care impresionează în cel mai mare grad, poate la Piatra mai puțin — efectele sunt nule — dar în alte părți oamenii au trecut prin mari neliniști. Aceste neliniști durează la unii sub forme supărătoare, pentru că omul, în momentul unui cutremur, crede că singurul teren bine stabilizat ar fi pământul pe care și-a făcut o casă, l-a semănat și de care și-a legat viața lui și a strămoșilor. Acest pământ de totdeauna nu este un corp fără viață, este frământat din adâncuri de forțe, uneori ascunse, alteori le lasă la suprafață.

Un cutremur de pământ nu se poate explica decât dacă cineva își face dela început o idee exactă de cum este alcătuit pământul — exactă cum poate știința noastră s'o redea — fiindcă trebuie să recunoaștem că ceea ce am dobândit noi prin știință

¹⁾ Conferință în cadrul Asociației prof. secundari din Piatra-N, la 5 Decembrie, 1940. Stenografată de Mircea Mrejeru.

nu este deloc complet. Trebuie să facem această orientare în cunoașterea alcătuirii pământului pentru a ne putea orienta și asupra naturii cutremurelor de pământ. În știința Geologiei combinată cu Fizica, pământul este considerat ca un corp neomogen, constituit din mai multe sfere care se îmbracă una pe alta. Aceste sfere sunt mai calde și mai grele în interiorul pământului și mai groase — vâscoase — cu cât mergem din interiorul pământului spre suprafață. Sfera dela suprafață este locul unde se petrec cutremurele de pământ, deci o explicație a acestora poate fi găsită în cercetarea alcătuirii litosferei. Litosfera, scoarța, aceasta rece a pământului, nu este continuă, nu este formată din același material și nu este legată la fel. Este mai subțire spre fundurile marine și mai solidă spre continente. Ținuturile din nordul Europei, nordul Americii, nordul Siberiei sunt regiuni bine consolidate. Alte regiuni sunt sfărâmate de rupturi, numite falii, în compartimente care pot juca unele față de altele. În unele regiuni, straturile care formează litosfera sunt împinse dela dreapta spre stânga, așa că nu stau întinse, ci sub formă de încrețituri aruncate unele peste altele. Litosfera trebuie considerată ca o scoarță discontinuă din punctul de vedere al așezării materiilor, a straturilor. În felul acesta litosfera nu stă într'o nemișcare continuă, cu atât mai mult cu cât în unele zone se desrădăcinează, interiorul fiind într'o stare plastică. Compartimentele se înfing în fundul acesta, care nu respectă regulile unei construcții bine echilibrate. Acestea trebuia să vi le spun înainte de a vă prezenta fenomenele. Cutremurele de pământ sunt mișcări brusce în litosferă. Mișcarea aceasta bruscă este un produs al unei ruperi de echilibru în interiorul scoarței pământului, într'un punct oarecare sau zonă oarecare. Într'o perioadă de repaos se strânge o anumită energie, care, când echilibrul se rupe, devine cinetică, producând în acel loc hipocentrul cutremurului. Dela hipocentru mișcarea se propagă către suprafață cu cea mai mare intensitate în epicentru, iar de acolo în formă de cercuri către marginea zonei de sguđuire. În acest caz, zona de sguđuire maximă—epicentru—este un punct. În alte împrejurări, în scoarța pământului existând falii, care se pot rupe, avem epicentru liniar unde sguđuirea se comunică în zone paralele. În alte împrejurări se poate ca alunecarea aceasta de compartimente să încline într'o parte oarecare, sguđuirea propagându-se în plane paralele, epicentru în acest caz este planar. Într'un caz mai complicat decât acesta, se poate ca un sector, cuprins între două rupturi, să se

cufunde, formându-se un spațiu de sguđuire maximă — epicentru spațial —. Aceste patru cazuri reprezintă formele de epicentru, formele de rupturi ale pământului.

Ruptura de echilibru în scoarța pământului se poate întâmpla pe întinderile continentale sau bazinele oceanice. Cea mai mare parte din suprafața pământului o ocupă oceanele și mările. Fundurile lor țin tot de litosferă și pot să fie locul unor dislocări, ca și regiunile continentale.

Se pot produce cutremure continentale și submarine.

Cele mai dese cutremure se întâmplă în zonele submarine, pentru că scoarța pământului este mai subțire și sguđuirea este mai puternică.

Cu toate acestea, ele sunt cele mai puțin băgate de seamă, pentru că nu există concentrări de oameni pe suprafața mărilor.

Efectele sunt mari la țärm, unde se îmbină cele două medii de care vorbeam. Cutremurele continentale se pot studia cu mai multă metodă și relativ la ele se pot prezenta și efectele. Vă voi prezenta efectele, întrucât mulți dintre Dvs. au și văzut și s'au obișnuit cu ele. În cutremurul continental poate să fie atât de ușor, încât nici să nu fie simțit de cineva care este foarte atent, însă poate fi simțit de un aparat special, numit seismograf. Cutremurele mai puternice sunt simțite de om, și pot să dea efecte destul de neplăcute. Aceste efecte omul le caută asupra operelor lui, pentru că acestea îl interesează în activitatea pe care o duce. Cel mai ușor se văd efectele asupra caselor. Efectele celelalte, numite geologice, acelea sunt lăsate mai mult la o parte, deși pentru specialiști sunt mult mai interesante, în explicarea cutremurelor.

Un cutremur poate da loc la o ruptură, o crăpătură poate să rămână ca o plesnitură în scoarța, sau să se depărteze de 6, 7 sau 8 metri, spațiu în care pot să dispară case sau părți din case și, în cazul acesta, se justifică expresiunea „l-a înghițit pământul”. Uneori se produc cu denivelări verticale și acestea pot să ajungă până la zeci de metri, (se cunosc cazuri de denivelări până la 40 de metri).

Un cutremur care a avut loc în India la sfârșitul secolului trecut a dat naștere la o denivelare de 40 de metri, iar oamenii au cunoscut aceasta sub numele de „sita lui Dumnezeu”. Alt exemplu, cutremurul de la San-Francisco de 400 de metri, cu denivelare de 4-7 metri verticală și orizontală. Se poate să se dea naștere la denivelări circulare. Aceasta se întâmplă când pământul are o consistență pietroasă. Alte ori, și acestea sunt

mai amuzate, se formează pe o direcție cratere mici care nu sunt vulcanice.

Se vorbește prea mult de vulcani, când e vorba de cutremur. Craterelor acestea mici sunt formate din fire de nisip, pe care apa le aruncă la suprafață. Aceste cratere durează 2-3 zile și apoi dispar. Ele se fac din cauza apăsării straturilor superficiale. În afară de efectele acestea se pot întâmpla și altele mai serioase, așa, de ex., în timpul unui cutremur, în partea de sud a Americii de Nord, în cursul inferior al lui Mississipi, s'a întâmplat ca regiunea de mai la vale, să se înalțe și să întoarne apa spre nord. S'a produs o inundație și apa a distrus case, poduri etc. Se cunosc cazuri de oprire de izvoare sau apariții de izvoare.

Un cutremur poate să dea loc la efecte multiple. Așa, asupra scoarței pământului, în ansamblul ei și asupra caselor omenești unde efectele sunt mult mai serioase. Cutremurele submarine se simt mai greu, pentru că apa este un mediu mobil și o șguduire într'un loc nu poate să dea o deformație permanentă. Totuși cutremurele submarine pot da naștere la valuri seismice, care sunt un flagel pe coastele continentale, cum ar fi coasta Japoniei și a Americii de Sud — în special—.

Aceste valuri seismice se pot ridica la 10 metri și pot să distrugă așezări omenești. De ex., pe coasta Americii de Sud, unde se află orașul Arita, în anul 1868 a avut loc un cutremur submarin, puternic, care a fost simțit de oamenii de acolo, sub forma unui val care s'a ridicat până la un metru înălțime. Valul acesta a plecat de aici, de la orașul Arita, către vest, având o viteză de 169 metri pe secundă și o amplitudine de 22 km.

Valul acesta cu viteza lui a înaintat pe o distanță de 13.700 km, până aproape de Australia. În drum au fost întâlnite corăbii care au fost legănate ușor. Valul, când a ajuns în coasta Nouei Zeelande, a avut un efect atât de puternic, încât a șters totul: orașe și poduri, așa că și corăbii n'au mai găsit aproape nimic din ce căutau, deși pe drum nu simțiseră aproape nimic. Cutremurele acestea submarine pot fi catastrofale. V'am arătat efectele cutremurelor, înainte de a vă prezenta studiul sistematic al cutremurelor. Țin să vă adaug la cele ce v'am spus, că potopul, despre care aveți cunoștință din clasele primare, se interpretează de foarte multă lume ca un fel de cutremur de acestea (submarine), care ar fi dat naștere la un val seismic, prin dreptul Tigrului și Eufratului, după care valul s'a retras.

Eu n'aș vrea să subscriu în totul această explicație. Sunt fapte care contrazic aceasta. Mulți interpretează trecerea Evreilor, în momentul retragerii unui val seismic. Frecvența cutremurelor de pământ este cu mult mai mare, decât și-ar putea închipui cineva.

Am putea spune că această frecvență este aproape continuă. Aparatele numără cel puțin 10.000 de cutremure pe an. Nu toate sunt puternice. La 25 de ani există un cutremur catastrofal. Am spus cel puțin 10 000, pentru că sunt regiuni foarte întinse, în care nimeni nu se ocupă cu cutremurele, așa că, dacă generalizăm, scoarța pământului se află într'o permanentă agitație ; și nu este o simplă întâmplare că ne atinge și pe noi câte un cutremur pe ici, pe colo. Sunt zone în care cutremurele sunt mai multe decât în altele. Cele mai multe cutremure se petrec în jurul oceanului Pacific, într'un cerc care merge pe coasta celor două Americi, Australia, Japonia, apoi munții Pirenei, Alpii, Apeninii, munții Carpați și Himalaia. Aceste zone sunt bântuite în mod obișnuit de cutremure și anume : peste 50% din cutremurele dintr'un an sunt în regiunea Pirenei-Alpi-Himalaia, peste 40% în jurul oceanului Pacific și abia 10% din cutremurele anuale se petrec în celelalte zone pe globul pământului. Explicațiunea o găsim în faptul că atât în jurul oceanului Pacific și în lanțul Himalaia se găsesc cele mai multe accidente din scoarța pământului : compartimente care nu au ajuns la un echilibru stabil. Până se vor așeza, vor trece milioane de ani. Un cutremur astăzi se poate studia nu numai dintr'un punct de vedere foarte general, cum v'am vorbit eu până acum, ca repartizare, ca efecte de ansamblu, ci se poate studia cu metode de înaltă știință, care au permis să se constituie o știință aparte din geologie : seismologia.

Dela 1900 încoace, a fost întemeiată datorită savanților japonezi.

Nu e de mirare, căci Japonia este țara cea mai mult agitată de cutremure. Aveau nevoie Japonezii de acest studiu, pentru a putea continua traiul. Știința aceasta a avut nevoie de un aparat de înregistrat. Era foarte simplu : o cutie cu 8 găuri. În cutia aceasta metalică era turnat mercur și la agitații, mercurul era asvârlit dintr'o gaură în alta, și se putea ști cam ce tărie a avut cutremurul. Mult mai târziu, un savant, care se ocupa cu studiul gravității pământului, a observat oscilații anormale ale pendulului. Observând mai departe că aceste mișcări erau impuse pendulului de teren, a ajuns să se gân-

dească la construirea unui aparat sistematic pe baza principiului pendulului. Un seismograf are o greutate care poate să fie foarte mare, sau mai mică. Depinde de sistemul care se aplică. Considerăm un seismograf cu un pendul greu, 100-200 de kg. Greutatea este prinsă printr'o bară, de un suport, bara neavând o legătură strânsă cu suportul. Vârful se fac dintr'un metal foarte tare, sau agat. Greutatea este suspendată cu un fir de vârful suportului. In starea aceasta, masa metalică grea este ruptă de influența mediului vecin. O sguuire, o mișcare, ce se produce în aparatul acesta, nu se comunică asupra greutății acesteia, care rămâne, conform principiului inerției, pe loc. In fața acestui pendul greu, se găsește un cilindru care este bine ancorat, de data aceasta în camera în care se găsește toată instalațiunea, încât orice sguuire se transmite acestui cilindru. Pe cilindru se găsește o hârtie neagră, înnegrită cu cărbune; un braț subțire anexat la mijloc face legătura dintre pendul și cilindrul acesta, așa fel, că poate sgăria legătura de pe cilindru. Se imprimă pe acesta mișcarea ce se produce la un moment dat.

Vârful stă pe loc și se înscrie grafic sguuirea care s'a produs. De ex: In loc să mișc eu creta și mâna, eu țin mâna și creta pe loc și cineva mută tabla, etc. Se imprimă seismograma. Aceasta permite să se studieze două lucruri: când s'a produs cutremurul și apoi tăria lui, după cum sgărieturile au fost mai înalte sau mai joase. Seismograma permite și alte concluzii: direcția pe care a venit cutremurul, și, în felul acesta, locul pe care a venit cutremurul. Seismograful este un aparat foarte complicat. Se cer cunoștințe speciale de fizică, matematici, pentru a putea intra în cunoașterea exactă a sistemului acestuia. In orice caz, din observarea seismogramelor s'au putut trage câteva concluzii: un cutremur din epicentru se propagă prin unde (mișcare ondulatorie). Undele acestea, în pământ, sunt de două feluri: unele care merg în direcția de propagare a cutremurului, longitudinal, și altele, perpendiculare pe acestea, transversale. Nu merg la fel de repede și nu produc efecte identice. Undele transversale merg mai încet, cu 4-7 km. pe secundă, după cum este cutremurul. Undele longitudinale merg mult mai repede, 7-14 km. pe secundă.

Undele transversale, în sală aici, ar face ca rândurile de scaune să sară în sus; undele longitudinale ar arunca unele scaune la stânga, altele la dreapta. Asupra clădirilor, undele transversale produc crăpături în ziduri sau dislocarea coșurilor, a monumentelor etc. Undele longitudinale răstoarnă zidurile cră-

pate. Dacă ați fi observat un oraș atins de cutremur, ați fi văzut aceste efecte foarte ușor. Așa, la Pânciu, zidurile de la nord și de la sud au fost culcate în părți, iar cele de la est la vest sunt numai crăpate. Cele două feluri de unde care se propagă dintr'un epicentru nu sunt singurele pentru că nu merg continuu, ci schimbă direcția atunci când se întâlnesc cu un bloc de roci mai dure, imprimând noi unde.

De ex: într'un ținut în care ar fi roci cristaline, undele deviază.

Dacă ar fi nisipuri, ele schimbă direcția, însă mai puțin, ele pot să se întoarcă în direcții neașteptate sau pot să se întoarcă în direcția de unde au plecat. Așa se interpretează cutremurele în direcția Bârlad-Vaslui. Undele plecate din epicentrul Panciu au mers radiind și, când au ajuns în marginea podișului moldo-basarabean, s'au isbit și s'au întors din drum, efectele fiind mult mai puternice.

Ceea ce înseamnă că sunt multe feluri de unde care se produc. Din mulțimea aceasta de unde, unele se comunică și asupra corpului omenesc sub forma unei trepidații care-ți dă o senzație foarte ciudată. Cred că pot spune ceva despre cauzele cutremurelor; de altfel, lucrul nu este atât de greu, căci fiecare din Dvs. numai din lectura ziarelor s'a obișnuit să știe că sunt trei cauze:

1. Erupțiunile vulcanice, care se produc din cauza degajării gazelor.

2. Prăbușirea peșterilor când se produc goluri și cutremurele nu se comunică la o distanță prea mare.

3. Cauza tectonică, cea mai generală, care produce cel puțin 90% din toate cutremurile.

Ce este aceasta? Tectonica este un capitol din știința geologiei care se ocupă cu clădirea scoarței pământului, arată dislocările, cutele, formele cutelor acestui pământ. Un cutremur tectonic este în legătură cu deplasarea diferitelor compartimente ale scoarței pământului nestabilizate încă. Sunt cutremure care stau în legătură cu îndoirea sau numai ruptura. Și într'un caz și în altul, rocile scoarței pământului se mișcă și reflectă. Un cutremur tectonic se poate face pe o întindere mică.

Efectele sunt puternice. O deplasare de câțiva cm. poate da schimbări de poziție. Există și alte explicații pentru cutremur. Unii, bună oară, socotesc că în zonele profunde ale scoarței pământului, acolo unde materia este în stare incandescentă, ar avea loc un soi de fierbere locală, de strângere de gaze,

care dau loc la explozii închise în magmă. Formează cutremurele plutonice, care nu sunt dovedite prin nimic. Unii sunt de părere că variațiuni ale electricității ori atracției solare ar face să se producă aceste zguduiri. Intr'o privire critică, nu rămân decât cutremure provocate de erupțiuni, deplasări pe zone slabe. Este timpul să vorbim, foarte puțin, despre cum se prezintă cutremurele în România. Eram obișnuiți înainte de Noemvrie să considerăm ținutul țării noastre ca făcând parte dintr'un sistem mai stabil al scoarței. Chiar în arhitectură nu se ținea seamă de cutremure, încât se construia după regulile țărilor care nu sunt bântuite de cutremure, după sistemul din Germania, unde nu se iau precauțiuni speciale.

Totuși în România, s'au petrecut o seamă de cutremure. În anul 1802 a avut loc un cutremur de gradul 9. Mai puternic a fost la București, încât s'a dus vestea. El trebuie să fi fost în același loc ca acum.

Atunci s'a dărâmat Turnul Colței. În 1838 a fost un cutremur mare în regiunea Râmnicul Sărat-Focșani. În timpul acela s'au produs crăpături dirijate de la apus la răsărit, cu lungimea de mai mulți metri și depărtare până la 4 metri.

Tot în timpul cutremurului acela, s'a făcut crăpătura din jud. Buzău, de unde a ieșit apă cu păcură și cam din timpul acela s'a aflat mai exact că există acolo petrol. În 1894, un alt cutremur de gradul 8 a bântuit regiunea Focșani-Galați. În 1916, o serie întreagă de cutremure care au ținut de la 11 Ianuarie până la 13 Aprilie, deci peste 3 luni, a avut loc în valea Oltului și valea Dâmboviței.

Unele au atins gradul 8. S'au simțit pe tot cuprinsul țării, însă mai ales în Transilvania, până la Sibiu. Au fost destul de multe cutremure. Intr'o sută de ani, cel puțin 3 cutremure mari. Acestea n'au fost exact în aceleași locuri ; s'au plimbat pe întreg cuprinsul țării.

Există un cuprins în care se petrec la noi : îndoitura Carpaților în zona mai puțin înaltă, numită subcarpatică. Aici este locul să insist că nu este cazul să vorbim de munții Vrancei, adevăratul loc fiind în fața Vrancei în regiunea Panciu. După 1916 au fost mai multe cutremure, dar cel mai mare a fost acesta din 9-10 Noemvrie, 1940. Cutremurul acesta este pe cale de a fi studiat. Sunt specialiști duși la fața locului să observe efectele și Dv. sunteți invitați să dați referințe după niște modele tip. Cutremurul s'a simțit cu maximum de intensitate la Panciu, unde a atins gradul 10, cel mai mare. De aici

dela Panciu, o linie de intensitate descrescândă a mers către Onești, unde se termină distrugerile puternice. La sud de Panciu, linia de distrugeri merge la nord de Râmnicu-Sărat, Mizil, Pitești, la nord de Pitești, Câmpina, spre a se șterge către Târgoviște, având zona subcarpatică o lungime de mai mulți Km. și o lățime de 50 km. La București gradul cutremurului ar fi 8. E adevărat că cutremurul s'a considerat mai puternic din cauza construcției dela Carlton. S'a mai simțit la Galați cu intensitate mare. E adevărat că lângă Barboși s'a produs o linie de ruptură de 3 km., de-a-lungul căreia a apărut o linie de cratere de nisip. Deasemeni la Bârlad-Vaslui, unde s'a petrecut aceleași lucru. In regiunea dela Berești s'a produs o crăpătură de 30 cm. deplasare orizontală. Efectele cutremurului dela 10-11 Noemvrie n'au fost extraordinare în comparațiune cu efectele altor cutremure. Dacă am căuta să ne explicăm repartizarea cutremurelor în zona subcarpatică, în zona amenințată, explicarea ar trebui s'o punem în acord cu arhitectura generală a solului românesc. Cum scoarța pământului nu este continuă, pământul țării noastre este constituit din mai multe unități tectonice. Carpații formează o unitate a lor, care se mai poate împărți. La fel câmpia din nordul Dunărei. Podișul moldo-basarabean la fel, apoi dincolo depresiunea Transilvaniei, Carpații Apuseni. Intre acestea există unități de roci de construcție. In podișul moldo-basarabean sunt roci mai moi, așezate ca foile unei cărți, în compartimente. In schimb, în Carpați, rocile sunt ghemuite unele în altele, formând cute de roci cristaline. Unitatea care este la interiorul Carpaților este ceea ce mai devreme spuneam că se chiamă Sub-Carpații. Aceștia formează tranziția între structura cutată la cea simplă a podișului moldo-basarabean. Zona aceasta este pe cale de a se îndoii acum, însă nu a terminat cu operațiunea aceasta, fiind drum de desăvârșire. Sub-Carpații vor fi un lanț de munți care se vor prelungi cu Carpații la o înălțime mai mare. Recunoaștem că există mai multe compartimente și dintre ele, cel mai puțin stabilizat este acela care răspunde la denumirea de Sub-Carpați. De aceea ne explicăm cutremurele în regiunea subcarpatică. Sguduitura se comunică mai departe. In cazul cutremurului din România se comunică la marginea podișului moldo-basarabean, apoi în spre Galați-valea Dunărei, care este o ruptură, apoi în direcția văii Dâmboviței, tăiată de o ruptură. Cutremurul se explică prin faptul neașteptat încă a solului românesc și nu trebuie să căutăm punctul exact, ci pe o lungă zonă care este zona subcarpatică.

In încheiere, se impun câteva concluziuni :

1). Una de ordin pur științific : oamenii se agită, doresc să ajungă la o explicare a fenomenelor naturale, care sunt în cer, și în ceea ce privește studiul cutremurelor, dela neștiința completă a secolului trecut, am ajuns la o serie de fapte precise.

2). O concluziune de ordin practic : din studiul cutremurelor, s'a putut trage o serie de învățăminte în legătură cu construcția locuințelor omenești, și anume: este bine ca atunci când se construiește o casă, să se aleagă un teren potrivit. Oamenii se conduc după impresii superficiale, totuși nu este indiferent un teren. Terenul trebuie ales astfel, ca să nu fie constituit din roci moi, ci din roci stâncoase, pentru că acolo dacă se întâmplă un cutremur se propagă mai greu. Să nu-și facă locuința la marginea unei pante, căci acolo se pot întâmpla dislocațiuni. Mai trebuie dată o mare importanță materialelor de construcție, căci e bine ca să fie un material cât mai omogen, să nu fie îmbinări de materiale cu rezistențe diferite, cum se obișnuiește până acum : un schelet de beton cu rezistențe diferite. Materialul trebuie să fie cât mai compact, ca să se producă o rezistență mare la sguđuire. S'a dezvoltat un întreg capitol al științei Seismologiei, căutându-se regulele acestea. În Japonia se construiește respectând regulele cercetate de cunoscători.

3). O a treia concluziune este de ordin material. Incepusem prin a vă spune că bunul cel mai dorit este liniștea cugetului și a trupului. Natural că ne păstrăm liniștea în măsura în care suntem în putere s'o facem. Când însă cauzele neliniștii noastre sunt prea puternice, suntem luați în vârtoarea împrejurărilor și atunci nu mai interesează ceea ce am vrea să fie, ci ceea ce putem pune la contribuție ca tărie sufletească, pentru că încercările nu sunt veșnice și necazurile sunt date omului ca să le învingă. Și în cazul acesta al cutremurelor, este bine să ne adunăm rezervele morale, a le suplini prin stăruința noastră de muncă și de pricepere.

Ion Bănciță

Când stăpâneau jidanii.

Lichidarea robiei judeo-masonice, în care căzuse neamul românesc, ne impune să urmărim pe jidovi în toate ramurile de muncă ce au desfășurat în țara noastră, deci și cu privire la amestecul lor în împărțirea dreptății.

Cu mijloacele lor de a se vâri pe sub pielea oricărui neam, n'au isbutit totuși în România să ieie multe locuri în tagma judecătorească. Câțiva, pripășiți pe aici, nu s'au deosebit prin nimic cu privire la mijloacele care desăvârșesc și înalță această indeletnicire. Despre jidovi, care să însemne ceva în magistratură, n'am auzit altceva de cât doar, că unul a căruia obârșie se trăgea dintr'un jidov, pe vremuri crâșmar în județul Neamțu, a fost isgonit pentru luare de mită.

Toate păcatele vechilor partide, care au deschis jidovilor larg porțile tuturor indeletnicirilor neamului nostru, au ocolit instituția judecătorească.

Dacă primejdia nemăsurată, cu privire la împărțirea dreptății prin încredințarea slujbelor din cinul judecătorească jidovilor, ne-a ocolit, nu tot astfel putem spune despre indeletnicirea acelor ce în vechime se numeau vechili în pricini de judecată, avocați cum se numesc dela 1864 încoace.

Cei ce au fost în fruntea Logofeției Dreptății, Ministerul de Justiție de azi, în anii de după războiu, și-au dat samă de marea primejdie ce amenința Corpul Avocaților, prin invazia străinilor din neamul lui Iuda, căci din chiar anul 1923, cea dintâi lege de unificare și organizare a Corpului Avocaților pune la îndămâna conducătorilor avocaților măsuri de stăvilirea puhoiului jidovesc, veșnica amenințare a tuturor breslelor și întocmirilor noastre. Dar, cum neamul românesc a umblat după întregirea dela 1918, sau cu capul în nouri, ori înădușit în traistă, măsura a scăpat tuturor celor ce aveau căderea să o folosească și să ne ferească de jidovi. Moralitatea și garanțiile de demnitate și probitate profesională de care se ocupă articolul 26 din legea suspomenită, au rămas literă

moartă; ele au scăpat și prevederii consiliilor barourilor și avocaților români înscriși în tablouri, cele întâiu că n'au aplicat cu strășnicie măsura legală și cei din urmă că n'au folosit căile de atac împotriva înscrierii jidanilor. Din această pricină, ne-am pomenit în anul 1937 cu un număr de 31 jidovi în baroul de Neamț la un total de cam 80 avocați. Dacă organele de conducere ale Corpului ar mai fi dormit, cum odihniseră atâția amar de ani în urmă și dacă tineretul n'ar fi dat alarma primejdiei, anul 1940 în vară, când au început a se lua unele măsuri împotriva jidovimei, ne-ar fi găsit cu un număr mai mic de jumătate români, din totalul celor îndreptățiți în breasla de avocat.

Și au trecut anii și s'au înmulțit jidanii în Corpul nostru, că transformaseră camera avocaților de la Tribunal, în havră, locantă și cafenea, după cum le venea la îndămână. Dar pentru această scădere, vina o poartă acei ce au avut conducerea Corpului, slabi de înger, care-și plecau urechea după interesele bănești ale clientelei jidovești, de a nu se împotrivi înscrierilor celor din neamul lui Iuda, pentru care li se făceau rugăminți.

Așa am văzut schimbată Camera noastră de la Tribunal în cafenea, fiindcă acolo se juca gotca și maroco; în havră, căci toți jidanii vorbeau odată și în locantă, fiindcă mâncau sâmburi de bostan sau de floarea soarelui, ori mere, pere, perje și nuci, iar pe jos nu mai puteai călca de murdăria rămasă după clefăiala jidanilor. Ba odată, camera a fost transformată și în ring de box de doi jidani, care la urmă s'au bătut și cu scaunele.

Aceasta era înjosirea unde coborîsem cu privire la manifestările exterioare. Ca practică a meseriei, avocătura căzuse și mai mult. Onoraru de concurență, mai de hai de cât tocmeala specific jidovească de pe ulița mare; aici (ulița mare): „Bade Ioane, mai dă un leu, că n'ai să te căiești; iei așa o marfă bună c'ai să mă pomenești dija și totdeauna ai să cumperi dela mine. „Acolo (la Tribunal) tot jidanul:“ Iți las cu 40 de lei și am să te apăr ca pe mine însumi, dar să nu mă uiți și spune și altora din sat să vină pe la mine“.

Pentru ademenirea clientelei, din noapte încă, hanurile și ogrăzile unde poposeau obișnuit oamenii dela țară, erau împănate de misiții avocaților jidani, dacă nu chiar hangiii și crășmarii, ei înșiși făceau asemenea misiti. Numai așa se lămurește cum preoți de la țară, jandarmi, primari, notari, fruntași și nevoieși ai satelor apăreau la Tribunal cu avocați jidani.

Dacă trecem la mijloacele cum își îndeplineau însărcinările de apărători jidani, găsim jalea și mai mare. Nici o grijă de înaltele porunci ale gîngășei profesiuni de avocat. Justiția, cu un rol atît de înalt în Stat, se transformase în marfă de concurență, parcă noi avocații am fi întins citurile și hasaua pe mesele noastre să măsurăm cu cotul, sau să facem mezat înaintea judecătorilor. Nimic din ceea ce ridică practica avocaturii: identificare cu nevoia clientului, înalte principii de dreptate, ba uneori și de echitate, respect pentru rânduelile pravilei și tot ceea ce constituia tesaurul științei dreptului, toate până la una mofturi. Bara nu era pentru jidani de cât taraba la care își desfăceau marfa de concurență, vorbăria ca la havră și cafenea, într'o limbă românească stîlцитă și totdeauna cu grija de a întoarce pe dos și răstălmăci litera legii că, dacă nu putea ieși dreptatea clientului, acesta plecat de la Tribunal, păgubaș în fața dreptății, să zică măcar: „ . . . Mama lui de jidan, că bine a mai grăit“.

A dat Dumnezeu că acum noi Românii, mai răsufliăm în camera avocaților și înaintea barei judecătorești. Măsurile luate astă vară de stăpînire, aplicate (dar nu cu toată strășnicia), ne-au lăsat (de sămânță spun în glumă unii avocați români), numai 2 avocați jidani: unul la Piatra și altul la Buhuși. Gluma aceasta are și ea partea serioasă: când gospodina face curățenie în casă și dă mobila cu toate otrăvurile să scape de ploșnițe, mai lasă la închietura vreunui cadru, câteva ouă să nu piară sămânța ploșniților? Va veni curînd, socot, timpul ca zacherlinul, undenaftul și sublimatul corosiv să ne scape și de aceste două exemplare de avocați jidani, iar în glumă măcar de însămânțarea lor, să nu se mai vorbească în vecii vecilor.

Vasile C. Șoarec

Ogorul românesc.

Infrățirea Românului cu pământul pe care-l stăpânește din bătrâne veacuri ne-o mărturisesc urmele arheologice, datele prea bogate ale istoriei, dar și structura psihică a poporului nostru: organicistă. De aceea românul nu se războiește cu societatea pentru a-i știrbi autonomia ei, ci liniștit își adună toate puterile sufletești pentru a le pune în funcțiunea socială a muncii obștești. Pământul îl muncește spre a-și agonisi hrana trebuitoare lui și familiei; dar, totodată, el rezervă o parte din produse și pentru ospețe, praznice, împrumutarea vecinului și ajutorarea celui căzut în nenorocire; iar când țara e în primejdie el se supune fără cârtire chiar și rechizițiilor, mai ales dacă favorurile sunt înlăturate. Nu strânge averi și nu e stăpânit de egoism. Are încredere în puterile sale de muncă și în rodnicia pământului pe care-l lucrează permanent de atâtea veacuri, căci, ancestral și instinctiv, el este identificat cu glia pe care n'a răpit-o dela nimeni și nici nu va părăsi-o vreodată.

De aceea este și atât de altruist ca un stăpân înțelept și sigur de sine. De aceea, poate, e și mai puțin prevăzător materialicește; conservă însă însușiri înalte de credință și virtute. Se încadrează, deci, perfect în comunitatea morală a Statului. Iar dacă i-am căuta defecte, acestea le găsim doar în excesul de răbdare și de bunătate. Este caracteristică, din acest punct de vedere, observația lui Dimitrie Cantemir din Descrierea Moldovei, cu privire la năravurile Moldovenilor. După ce enumără viciile locuitorilor, arată și calitățile lor: „E de laudă — și vrednică a fi deosebită și totdeauna cunoscută — ospitalitatea pe care o acordă călătorilor și străinilor. Deși sunt foarte săraci din cauza vecinătății Tătarilor, dar o mâncare și un adăpost nu refuză trecătorului, ba chiar pe cel cu cai îl țin trei zile fără plată. Pe cel care vine îl primesc cu bunătate și veselie, ca și cum ar veni un frate sau rudă. Sunt unii care întârziază cu prânzul până la ceasul al noulea și ca să nu mănânce singuri trimit servitorii pe drum și orice călător întâlnesc îl

poftesc la masă sau la adăpost. (ediția Gh. Adamescu, p. 130):

Cei avari — și din aceștia sunt foarte puțini — care întâmplător se găsesc în sate, nu sunt nici iubiți, nici ajutați de săteni, ci dimpotrivă : urgisiți sau biciuiți în „întâlniri“ ocazionale : sgârie brânză, mațe fripte, sgârciog, hapsân ș. a., ori în glumele, snoavele și strigăturile poporului :

Bunu-i vinu de băut	Dar cu omul cel sgârcit,
Cu omul care-i plăcut ;	Se oprește vinu'n gât.

Dacă, pentru o palmă de pământ, Românul își „dă zilele în vânt“, cum zice poezia populară, aceasta nu o face el pentru a-și satisface porniri egoiste, ci numai spre a-și duce la îndeplinire rosturile lui în cadrul comunității omenești, nu din calcul, și nici din zelul unor imperative logice, ci din poruncile adânci sufletești ale dragostei, dragostea universală care este zestrea cea mai de preț a Românului. Din sublimul acestor sentimente, dragostea de pământ este unul din aspectele vii și veșnice ale sufletului nostru național. Multe producțiuni populare și cărturărești ale Românilor își au izvorul de inspirație în sentimentul dragostei de pământ, împletit cu ruga îndreptată spre cer pentru ocrotirea roadelor. Ce este plugușorul decât povestirea miraculoasă tocmai a muncii ogoarelor și istoria pâinii cea de toate zilele ?

Ei cu stânga apucau	Alții'n urma lor legau,
Și cu dreapta secerau	Snopuri nalte adunau
Și prin lan înaintau,	Și clăi mândre ridicau,
De părea că înnotau,	Ce la soare se uscau.

Ori contopirea în elementele naturii pentru a cuceri dragostea oamenilor :

Frunză verde două ace	Cosașii ;
Fă-mă Doamne, ce mi-i face,	Să mă strângă
Fă-mă trestie de baltă,	Robodiașii,
Să cresc subțire și'naltă	Să m'arunce'ntr'o câmpie,
Să mă cosească	Să răsar viță de vie !

(Tocilescu, Material folkl. II p. 794).

Este o nobleță a noastră națională munca ogorului, căci singură ea dă sens trăirii noastre autohtone, fiindcă așa ne-am născut ; *cavaleri ai muncii și nu ai profitului*. Pe urma muncii Românului au profitat destui străini ; de pe urma muncii lui

s'au ridicat palatele destrămării morale; dar această muncă persistentă a statornicit, zi după zi, veșnicia drepturilor noastre și a oțelit, ceas după ceas, brațul pentru sdrobirea teroarei și a sclaviei.

Cu mărturia înfrângerilor, dar și a biruinței sociale de azi putem recunoaște trecutul nostru de sbucium și de glorie. Toate veacurile de urgie dar și de mândrie în trecutul nostru istoric n'au fost însă mai învăpăiate și mai mistuitoare decât veacul din urmă, când ne-am sfâșiat între noi până la pieire. A trebuit ca din sângele românesc care a curs torențial, să se răsucească în suprema încordare o generație tânără, pentru a opri în loc nebunia stăpânilor și a călăilor îmbrăcați în purpură și odăjdii, în mare ținută și'n instelatele uniforme. S'au ridicat dârz: *fili pământului*.

Aceia care au frământat lutul pentru a zidi cămine; aceia care au sărutat și au purtat la sân țărâna sfântă a pământului strămoșesc, aceia care au străbătut țara în cântec și fapte constructive nu se putea să nu învingă. La temelia biruinței lor a stat cultul muncii efectiv îndeplinite, din care o generație și-a făurit prima virtute. Și astfel, într'o zi hotărîtoare, un popor nou românesc și-a putut da mâna cu vestiții lui strămoși geto-romani. De pârghia brațelor astfel încordate se leagă gloria trecutului nostru istoric, care se scutură în același timp și de toată minciuna și ticăloșia acelorași veacuri. Numai așa cursul istoriei noastre naționale se regăsește pe albia marelui destin românesc.

Dar marea înfăptuire nu se poate strânge în vorbe de răspântie, nici în voluminoase tomuri de doctrină, ci ea se desfășoară în trăire conformă cu imperativele acestui destin, prin limpezirea atribuțiunilor și îndeplinirea obligațiunilor fiecărui cetățean al noului stat românesc.

Ar părea curios cetitorului faptul că la temelia de început al unui alt veac românesc și pe linia unui alt destin, cu care nu știm încă a ne obișnui, să stea o atât de simplă directivă socială: să știi *ce hram porți și cum ți-al împlinit serviciul*. De aceea, conflictul de atribuțiuni și cumulul care apar ca atât de prozaice chestiuni administrative în intuiția multora, sunt acestea în primul rând pietrele de moară cele mai grele, care se înșiruie pe linia acestui destin al neamului.

În lumea rurală, săteanul care se prinde de mai multe meserii nu este socotit gospodar de mare cinste. Țăranii își variază munca numai în limitele gospodăriei sau ocupației lor:

plugari, oieri, crescători de vite, podgoreni, pescari, ori breslași „necalificați”. Este mai de admirat un vestit podgorean, sau agricultor, decât un gospodar care vrea să se întindă peste multe haturi de îndeletniciri. În „Povestea vorbii”, Anton Pann ne înfățișează gândirea populară și cu privire la ocupațiuni:

Celui cu meserii multe

Casa îi este fără curte. — Căci :

Doi pepeni într'o mână nu poți ține niciodată.

Ține-te numai de una, nu sări din una într'alta.

Că decât multe și rele, mai bine una și bună.

Multe știe, multe croește

Și niciuna nu isprăvește.

Epica românească ne oferă numeroase pagini care își au izvorul de inspirație în drama ogoarelor, a luptei pentru existență și a patimii pentru pământ : Vieața la țară, Tănase Scatiu, de D. Zamfirescu ; Ion, Răscoala, de L. Rebreanu ; În urma plugului, de C. Sandu-Aldea ; Noi vrem pământ, de G. Coșbuc etc.

Din documentele vremilor trecute și din icoana prezentă, Românii au fost în primul rând și pe o scară întinsă agricultori, cultivând mai ales grâul, ca și cei mai vechi strămoși ai lor.

Dar în afară de grâu, Geții mai cultivau meiul și vița de vie, apoi cânepa din belșug ocrotind totodată arborii și cruțând pășunile.

Meiul a fost mult timp hrana obișnuită a populației rurale strămoșești până la introducerea porumbului, târziu în sec. XVII.

În ceea ce privește vița de vie, Strabo ¹⁾ mărturisește că la Geți, cultura viței fusese destul de răspândită până la Buerebista, când marele preot Deceneu convinsese pe Daci să distrugă viile. Totuși vinul s'a consumat mai departe fiind importat din Grecia, dar nici în țară podgoriile n'au fost distruse cu desăvârșire, ci numai s'a restrâns cultura lor, cum de altfel acest procedeu s'a urmat totdeauna mai târziu, pentru a nu se deprecia și slăbi valoarea și calitatea nobilei plante.

Cu timpul, vița de vie a fost iarăși cultivată la Daci în regiunile deluroase, acolo unde se cultivă și azi. Probabil că oamenii dela munte să nu fi obișnuit băutura de vin foarte multă vreme, deoarece vieața lor se reducea mai mult la păstorit și erau cunoscuți ca băutori de lapte. Dar nici la șes sau în ținuturile deluroase, locuitorii țărani nu puteau fi băutori

¹⁾ Geograf grec, născut în Capadochia, este autorul unei vestite Geografii în care vorbește și de Peninsula balcanică (66 a. H—† 24 d. H).

de vin ; aceștia consumau mai curând berea tracică sau mied, iar vinul era folosit de cei mai bogați care-și permiteau luxul de a importa vinul scump grecesc adus de Thasieni, Rhodieni ori Cnidieni în amfore prețioase (Getica, 137, 138, 658).

Unele unelte viticole, cum sunt cosoarele găsite în săpături, dovedesc ocupația indigenilor și în această ramură de muncă, după cum secerile și coasele găsite din abundență formează mărturii concludente ale vieții noastre agricole.

În trecutul acela îndepărtat de muncă și de gospodărie, când nu existau școli speciale de agricultură și nici oficii viticole, cum a fost posibilă o raționalizare a culturilor și o distribuire a ocupațiilor? Evident, a fost un lung proces de determinare a îndeletnicirilor, care a dus la limitarea ocupației și la specializare.

Numai așa istoria vieții noastre agricole și păstorești poate vorbi de vestiții grânari, oieri, podgoreni și cărăuși, care, cu priceperea lor naturală, au desțelinit și cultivat glia și au purtat pe poteci și drumuri hopuroase rodul ei, într'o robustă circulație de produse antohtone pe un teritoriu foarte întins odată. O sinteză a vieții agricole se răsfrânge mereu în poezia noastră populară. Un alt plugușor cuprinde versurile:

S'o pornit paisprezece pluguri	Să răsară.
Ca să are șesurile,	Și era'n spic ca vrabia,
Dealurile și piscurile	În grăunțe ca mazărea,
Și să samene grâu de vară	Ș'a pornit o mulțime de cară
Și secară,	Cu povară
Pân' în sară	La moară.

(Col. Eminescu, ed. Murărașu p. 293).

În Miorița se oglindește viața noastră păstorească, bogată, plină de iubire pentru natura înconjurătoare și de credință în lumea viitoare. Ciobanii străini se sfătuesc să omoare pe :

Cel Moldovean,	Mândre și cornute ;
Că-i mai ortoman,	Și cai învățați
C'are oi mai multe,	Și câni mai barbați.

În colinde se slăvește grâul, mielul și vinul, iar în doinele noastre populare, belșugul ori sărăcia pământului și a gospodăriei se asociază cu stările sufletești ale Românului, cu doina inimii sale, cu prezența sau absența sa dela muncă :

I

La Sântă Măria Mare,
 Tulesc oile la vale
 Și se duc și nu mai vin
 Pân'la Sfântul Constantin,
 Pân'la dalba primăvară ;
 Rămân stâni
 Fără stăpâni,
 Strunguțe fără oițe,
 Scaune fără băcițe,
 Izvoare
 Fără mioare.

II

De unde catana pleacă,
 Rămâne casa săracă

Când plugarul pleacă, la fel, la oaste, el își vede ruina
 gospodăriei sale.

Găleata mi-a mucezit,
 Coasa'n pod a ruginit,
 Casa mi s'a pustiit,
 Ogoru'a 'nțelenit ;

Sau :

Unde nu-i fir de secară
 Numai oase pe ogoară ;

De aceea, când se întoarce stăpânul, vitele îi înțeleg
 durerea din cântecul doinei sale :

Boii mei când aud doina,
 Ară țarina și moina ;

Și vitele în ocol
 Și casa plină de dor.
 Rag oițele pe coastă,
 Că n'au ciobani să le pască,
 Rag oițele pe munți,
 Ciobani-s la Cernăuți
 Și-oile umblă turbate,
 Sbiară că nu-s învățate
 Cu ciobani din alte sate.

III

Pân'ce eu oiu cătăni,
 Oile s'or prăpădi,
 Boii'n grajd or flămânzi
 Părinții or nebuni.

Măicuța a îmbătrânit,
 Puicuța a 'nebunit,
 Copiii pe drum mi-au pierit.

Unde nu-i firuț de grâu,
 Numai sânge până'n brâu.

Boii mei când le doinesc,
 Ară de se prăpădesc.

(Flori alese, Ov. Densușianu).

Un freamăt de vieață agricolă și păstorească răsbate din
 cuprinsul doinelor populare, în care se văd pe rând ocupațiile
 firești ale Românilor și niciodată suma îndeletnicirilor sale în-
 șirate în vreo poezie autentic populară.

Ce a intervenit în timp și spațiu ca să ne abată dela
 atribuțiile naturale ? Istoria socială a vieții noastre ne-o spune :
 infiltrarea străinilor și alunecarea noastră spre viciul îmbogățirii
 ori a gloriei deșarte. Așa am pierdut pozițiile firești, lăsând
 țărănimea săracă de elita ei să rămână la aceeași brazdă, iar
 odraslele ei școlite să-și macine vieața în biurouri uscate și
 sinistre. Când din sânul țărânimii cinstite și harnice au răsărit

valori de muncă și acestea au putut ocupa întâmplător posturi de răspundere în viața administrativă urbană, șleahta orășenească fără aderențe cu satul ori aiurită de ceaiuri dansante, jour-fixe-uri și pocker-erie s'a unit totdeauna să sfarme și această rezistență morală din viața târgurilor noastre. Și împotriva acestor meschine comploturi nu s'au luat niciodată măsurile de rigoare.

Să trecem la arbori și la pășuni.

Arborii erau în codri *merei* cunoscuți sub diferite varietăți. Serveau la început pentru construcție și foc. Și Ovidiu și Vergilius vorbesc despre arbori și despre pomi roditori. În Dacia se găseau multe specii în tot cuprinsul ei. Ovidiu spunea că în Dobrogea numai ulmi nu se găsesc, deși numele localității *Ulmetum*, de acolo, înlătură această afirmație (Getica, 137). De altfel multe din satele noastre își trag numele dela bogăția copacilor: Molid, Frasin, Brădățel, Făget, Stajaru, Soci, Brazi, Păltiniș, Mastacăn, Corni, etc.

Arborii formează cadrul vieții economice și estetice a Românilor. Locuințe, împrejmuiri, unelte, vase și variate construcții sunt din lemn, iar bogăția acestui produs al naturii, la noi, ne-a oferit chiar o epocă a lemnului în care țărănimia noastră, în foarte multe părți, continuă să trăiască și azi.

Pe de altă parte, roadele pomilor fructiferi au îndulcit o viață aspră a țărănimii românești; au îndulcit-o numai, căci de hrănit nu poate fi vorba, deoarece și acest belșug natural a fost exploatat și consumat de străini și de cei prea avuți. De aceea poate furtul de cireșe, nuci, pere, prune, a rămas numai un obicei urât fără pedeapsă, ori a trecut în pagini literare a unor amintiri din copilărie pline de haz.

Pentru viața spirituală, codrul s'a înfrățit cu Românul în vremurile de restriște. La poalele codrului s'a dezvoltat viața noastră cea mai veche și în sânul său s'a adăpostit Românul atunci când îl urmărea primejdia. Din lemnul codrilor și-a făcut Românul armele de apărare: ghioage nestrujite, reteveie, arcuri și săgeți ori tunuri de cireș și din frunza lui ori din lăstar și-a alcătuit instrumentele muzicale, prin care de veacuri își spune dorul său neînțeleș decât de el.

Pășunile care se întindeau la poalele munților erau odinioară din abundență pentru hrana vitelor și a turmelor de oi. Erau, desigur, și fânețe care se strângeau în stoguri pentru iarnă, după cum se dovedește prin mulțimea coaselor găsite în săpături.

De arbori și de pășuni se leagă însă și viața agricolă ori păstorească pentru explicarea economiei noastre naționale și a sensului de viață autohtonă. În această privință se poate preciza stabilitatea unui popor și se înlătură părerea strămutărilor lor de păstori după anotimpuri, la munte sau la șes, caracteristica acestei practici reducându-se numai la *mutări* locale ori la drumeții îndepărtate, dar izolate și rare și nicidecum la migrațiuni în masă. Aceasta, prin faptul că nu toți locuitorii erau păstori; cei mai mulți se ocupau cu agricultura, așa cum se observă și astăzi, iar agricultorii erau, prin însăși ocupația lor, sedentari, aveau nevoie de nutreț pentru vite pe care-l coseau pentru timpul iernii și prin faptul că și caracteristica vieții indigenilor nu a fost niciodată nomadă sau migratoare.

Migrațiunile vechi aveau cu totul o altă înfățișare. Spre sud, Geții au fost împinși de Traci; aceștia, la rândul lor, fuseseră împinși de Cimerieni și de Treri și chiar aceste migrațiuni războinice s'au produs numai la o parte din Geți, la tribul Sucilor, sau la Geții-misici în vremuri cu totul vechi, înainte de Herodot. Pe la anul 500 a. H. asemenea mișcări de populație erau de mult încheiate (Getica, 237,238) și s'a început viața istorică propriu zisă a poporului de pe aceste meleaguri ale Daciei.

Migrațiunile în nord, spre Vistula și Oder, ale Geților s'au produs din cauza curentului de migrație scitică pe la nordul Carpaților, iar migrațiunile spre vest au fost oprite de Celți în Panonia și Moravia producându-se, în consecință, o deplasare spre răsărit și invers, încât strămoșii noștri autohtoni nu emigrau de bună voie după cum nu porneau nici la cuceriri de domenii întinse ci se mărgineau la un spațiu vital și firesc — care nu din vina noastră era vast — fără a disloca însă pe indigenii vreunui ținut vecin. În sfera tracică, Geții determinau zona lor proprie de trai și civilizație, atrași mai mult de munte și de pădure (Getica, 238).

Dar și când asemenea migrațiuni li se impuneau, Geții se arătau constructori neîntrepuți pe locurile nouă ocupate, înființând acolo durabile așezări omenești, cum se observă mai ales spre apusul danubian până în Dalmația.

Legăți de pământ mai mult ca oricare popor din lume, Românii l-au lucrat neconținut de când trăiesc ei, așa cum se vede din mărturiile arheologice, din scrierile istoricilor și din realitățile prezente. L-au lucrat mai bine în vechime când priceperea locuitorilor nu era secătuită de valori transfuge; l-au

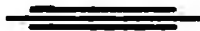
lucrat mai slab în urmă când nu s'au putut bucura de priceperea odraslelor învățate și nici de tehnica nouă a muncii raționalizate. L-au lucrat cu plug de lemn, cu vite de împrumut, cu brațele și cu ascuțimea minții orientându-se doar după semnele vremii.

Dar legătura cu pământul este și de natură spirituală. În morminte, în râpi, sub ulmi ori sub brazi zac osemintele strămoșilor, ale eroilor căzuți pe culmile de jertfă și de onoare.

Nu este o moviță sau un colț mai pitoresc, unde să nu doarmă somn veșnic un Român.

Și, Doamne, mulți Români au mai murit, fără vreme, sub ochi vicleni și inimi de piatră, ori în hohotul de bucurie al străinilor de neam și de rasă.

De aceea oriunde, în toată șoapta naturii, se tânguie suflete de români, iar glia frământată cu sudoarea noastră este plămădită necontenit și cu sângele nostru, al celor mai buni fii ai Patriei. Din acest aluat sfânt al gliei românești crește spiritul românesc, crește altarul jertfelor pentru o posteritate foarte îndepărtată.

Catihetul Conta

„Ș'apoi lasă-te în *Conta* sfinției sale”
(Creangă, *Amintiri...*)

Expresia aceasta, din *Amintirile* lui Creangă — publicate întâi în *Convorbiri Literare*¹⁾, se pare că n'a fost deplin înțeleasă, de vreme ce editorii *Humuleșteanului* — afară de d-l G. T. Kirileanu, încă dela prima sa ediție — n'au explicat-o de loc, sau i-au dat numai un sens ad litteram²⁾.

Nu știu de va fi fost prinsă ori nu, de critica vremii, aluzia făcută de Creangă, dar d-l Kirileanu a arătat la „Tălmăcirea Cuvintelor” că este, — și-i îndreptată împotriva catihetului *Conta*, dela școala din Folticeni. Deaceea d-sa a și tipărit cuvântul *Conta* cu majusculă, iar în ediția definitivă, apărută în 1939, a precizat (pag 336) că e vorba anume de Neculai Conta „fost protopop la Piatra-Neamț, unde a și murit, fiind înmormântat la Bodeștii-Precistei”, Jud. Neamț.

D-l Artur Gorovei stabilește, deasemenea³⁾, că Ion Creangă face într'adevăr aluzie la obiceiurile catihetului *Conta* și arată că Mihai Lupescu a greșit când a afirmat⁴⁾ că săgeata e îndreptată împotriva preotului V. Grigorescu — supleant la școala catihetică din Folticeni. Argumentele aduse de d-l Gorovei, pentru a scoate din cauză pe preotul Grigorescu, sânt deplin convingătoare.

Ne întrebăm, deci: Cine a fost catihetul *Conta*, pentru care Ion Creangă are aprecieri așa de puțin favorabile?

D-l Gorovei, în articolul citat, arată că este protopopul

1) *Convorbiri Literare*, anul XV, nr. 12 din 1 Martie 1882.

2) Cf. și ediția d-lui G. Pasca (2 vol. 1939). D-sa tipărește cuvântul *conta* cu *c* mic, și-l explică la „Vocabular și indice”... ca substantiv feminin, singular, articulat, însemnând „socoțea, contul” — cea ce este adevărat dacă ne gândim numai la în'elesul strict al cuvântului, ținând seama că el se întrebulețează astfel cam rar în Moldova și mai des în Bucovina.

3) *Artur Gorovei: Cu privire la Ion Creangă* — în „Convorbiri Literare” — anul 64 (Noembrie-Decembrie 1931).

4) *Revista „Ion Creangă”*. Bârlad, anul III (1914), pag. 290.

I. Conta și aduce în sprijin o mărturie de pe un *Penticostarion*, tipărit la Neamț (1848). Insemnarea are acest cuprins: „Dăruit bisericii sf. Ilie din Folticeni, la 9 Septemvrie 1853, I. Conta — catihet și I. Zăhărescu“¹⁾.

Conta — catihetul lui Creangă — s'a numit Ion, cum îi spune d-l Gorovei, sau Neculai, cum afirmă d-l Kirileanu?

În sprijinul afirmației d-lui Kirileanu ne vin o sumă de documente nouă, publicate de curând de către d-l Gh. Ungureanu²⁾. Astfel, aflăm că școala catihetică din Folticeni s'a înființat la 1847 și că la 1851 a fost numit acolo, catihet, preotul Neculai Conta, despre care mai aflăm că s'a născut la Bodeștii-Precistei, în 1828, ca fiu al preotului Nistor Conta și al presviterii Ana. Neculai Conta a făcut Seminarul din Socola între anii 1843—1848, unde a intrat la 15 ani și la terminarea școlii i s'a eliberat un *atestat* „pentru a numelui învățătură și a lui vrednică de laudă purtare“. La 1849, căsătorindu-se cu Ana, fiica preotului Manea din Bodești, a fost numit preot la Bodeștii-Precistei.

La școala catihetică a funcționat între 1851-1856, având supleant pe preotul V. Grigorescu, căruia îi plătea jumătate din leafa sa³⁾. La 1856, fiind numit protoiereu al ținutului Suceava, demisionă dela școală.

Din actele publicate de d-l Gh. Ungureanu se constată că Ion Creangă s'a înscris la școala de catiheți din Folticeni la 27 Noemvrie 1854 și a urmat în tot cursul anului școlar 1854-1855, după care a plecat la Iași.

Reiese dar că Creangă a avut catihet la Folticeni pe preotul Neculai Conta — cum arată d-nii Kirileanu și Ungureanu, și nu pe Ion Conta. Dealtfel însuși d-nul Gorovei rectifică numele Ion în Neculai, în lucrarea sa *Folticeni*, ulterioară articolului din *Convorbiri*.

Cât privește inițiala I, de pe însemnarea d-lui A. Gorovei, ea trebuie să fie prescurtarea cuvântului *Iconom* și nu a numelui de botez Ion.

Pe catihetul Conta ni-l zugrăvește Creangă ca pe un om lacom, ce primia parale și alimente în natură dela părinții elevilor: „Galbeni, stupi, oi, cai, boi și alte bagateluri de-alde acestea, prefă-

¹⁾ Pentru un I. Zahărescu, elev al lui N. Conta, în 1855, vezi *Gh. Ungureanu: Din viața lui Ion Creangă — Documente inedite*, pag. 142.

²⁾ *Gh. Ungureanu*, op. cit., pag. 37 și urm., precum și anexele

³⁾ *A. Gorovei: Folticeni — Cercetări istorice asupra orașului, Folticeni*, 1938, pag. 223.

cute în parale, trebuia să ducă dascăli poclon catihetului dela fabrica de popi din Folticeni; ș'apoi lasă-te în *Conta* sfinției sale, că te scoate poponeț ca din cutie... Pentru mine, însă, numai două merțe de orz și două de ovăs a dat tata..

„Catihetul făcea ziua noap'e și noaptea zi, jucând stos... rar venia pe la școală”¹⁾.

Le-a ținut minte, Creangă, aceste amănunte dela 1855 până la 1881 când își scrie „Amintirile” ?

Poate că da... Mai sigur e însă că amintirea dascălului său i-a fost reîmprospătată de o recentă lectură și anume aceea a *Operilor d-nei Sofia Chrisoscoleu, născută Cocea* — volum publicat la 1862 de Iulia Aricescu²⁾, în care se retipărește și un articol al talentatei și curajoasei ziariste, apărut întâi în foaia „*Stea Dunării*”³⁾ din 1859, sub titlul *Un protopop*.

În acest articol, Sofia Cocea îl atacă vehement pe *protopopul C.*, din Folticeni, care era un om deosebit de lacom:

„Intră prin hambare, își alege putinele cele mai mari cu lapte sau și cu brânză, untul cel mai bun, inul cel mai frumos, poruncește să i se aducă, ca dela moșia sfinției sale, atâtea lostețe, atâta păstrăvi, fără să mai întrebe dacă bieții preoți au cu ce cumpăra acești pești.. își ține vitele în fânețele străine.. dispozază de toată gospodăria preoților din ținut... etc”.

Zicea protopopul că toate acestea le duce la mitropolie... dar s'a putut vedea cum în doi ani și-a făcut două case...

Polemista arată cazul unui blagocin, sătul de atâtea dăjdii către protopop, căruia nu i s'a primit demisia decât după ce i-a mai dat protopopului C. încă zece berbeci. Și nici atunci nu i s'a primit în mod definitiv; ci, numai „se sloboade iconomul I. din blagocinie, până când își va mai îndrepta treburile gospodăriei“... ca să aibă ce dijmui iarăși protopopul C. adaugă autoarea articolului.

Se întreabă Sofia Cocea, care alt funcționar mai are mijloace de a-și aduna, astfel, toate cele de nevoie pentru casă, fără măcar o para, care altul, afară de *un protopop*, își poate întemeia și ținea gospodăria pe *conta subalternilor săi* ?

Și iată că expresia lui Ion Creangă : „ș'apoi lasă-te în *Conta* sfinției sale“, a fost tipărită în exact același sens, cu 23 de ani înainte, de către Sofia Cocea — colaboratoarea ziarului leșean „*Stea Dunării*“ — sub aproape aceeași formă : protoiereul C. „își ținea gospodăria pe *conta* subalternilor săi“...

Creangă, poate, va fi cetit articolul în ziarul dela 1859. E mai sigur însă că l-a cetit în volumul apărut la 1862. Expresia

1) G. T. Kirileanu: *Ion Creangă — Opere*, pag. 223.

2) A. Gorovei, *Folticeni*, pag. 223.

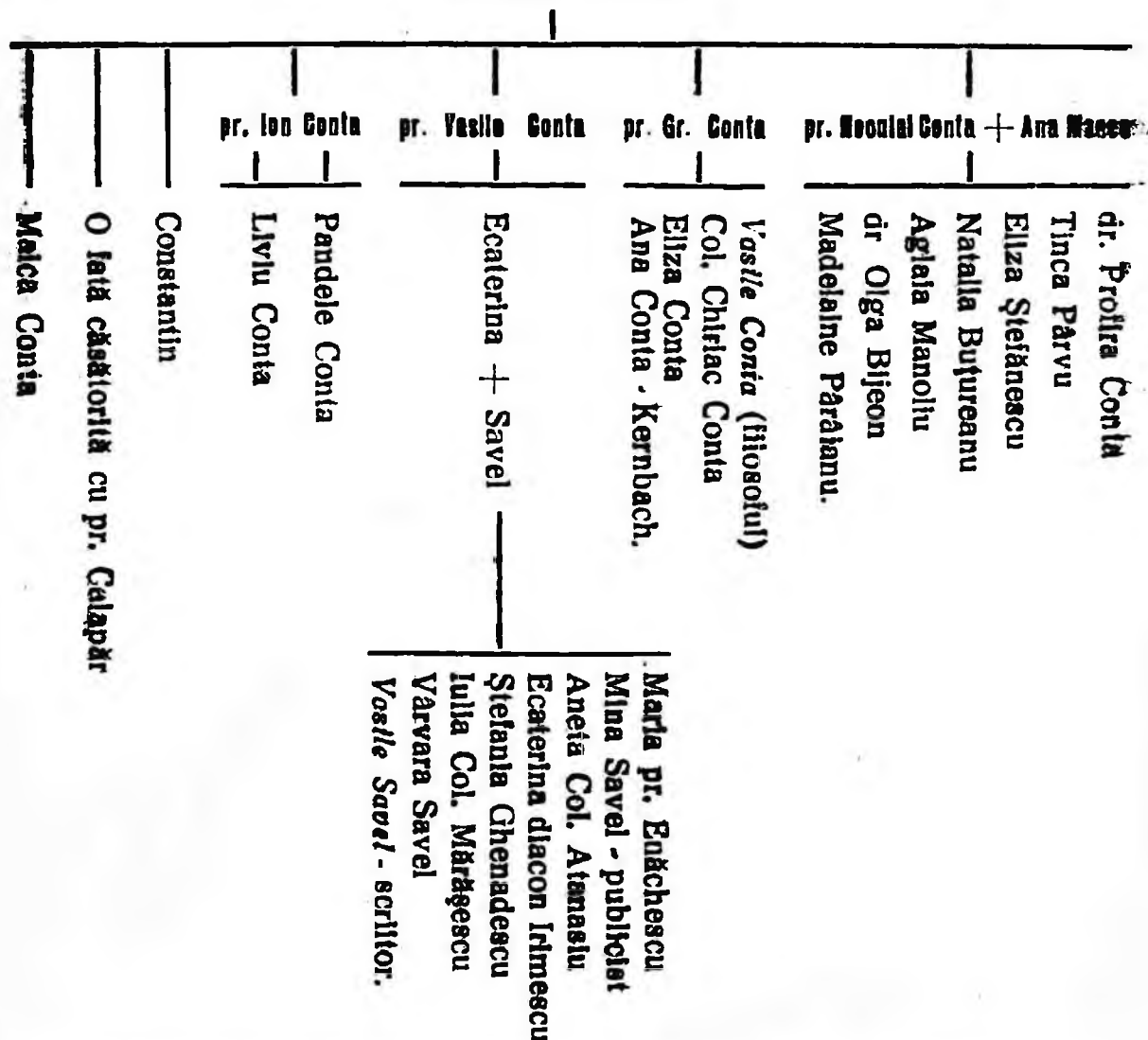
3) „*Stea Dunării*“, An. IV nr. 209, din 17 Oct. 1859 — în biblioteca d-lui G. T. Kirileanu.

— aluzia ziaristei Cocea, i-o fi plăcut, se vede, și a reținut-o, consemnând-o în *Amintiri*.

Cu această ocazie dau și câteva știri despre familia protopopului Neculai Conta, aflate dela d-nii Bizinel Manoliu — nepot al protopopului și Ghenadescu — rudă, ambii din Piatra-Neamț.

Intâi următoarea spiță de neam :

Nistor Conta

Protopopul Conta a venit la Piatra Neamț la 1864 și a stat în această demnitate până la 1893, fiind și preot la catedrala orașului — biserica sf. Ioan, ctitorie a lui Ștefan cel Mare. Ieșind la pensie s'a făcut stareț al mănăstirii Bistrița. E îngropat la Bodești-Precista, unde-i ctitor al bisericii. Pe crucea mormântului său putem citi: „Protoiereul Neculai Conta, 1828-1896 și soția sa Ana, 1826-1892.

A fost un om foarte autoritar și independent în acțiuni. Avea mult spirit negustoresc. A ținut în arendă moșiile Rosnov, Săvinești, Pipirig. A avut mori pe Cuejdiu și un feredeu, precum și un ferăstrău cam pe locul unde e azi fabrica Bistrița din Piatra.

Constantin Turcu

Bociulești.

La vreo 20 de km. mai la vale de Piatra, chiar pe malul Bistriței, se află ruina mănăstirii Bociulești. De la drumul mare ce leagă Bacăul cu Piatra Neamț, nu-s mai mult decât 2-300 m. până la această ruină. Așa că ușor îți vine s'apuci spre dânsa, mai cu seamă că un drumușor îngust de țarină — lăsat poate intradins — taie calea printre ogoare, drept acolo.

În jurul ei a fost lăsat un ochiu de pajiște, croit din vechea bătătură de altădată. Asta însă numai spre răsărit, miază-ză și miază-noapte, căci spre apus, Bistrița și-a pus apele să roadă malul și, an cu an, a ajuns cu mâncătura până sub zidire.

În alte vremuri, desigur că mănăstirea o fi avut ogradă largă, frumos împrejmuită, în care puteau trage carele venite cu credincioși de prin părțile vecine, ori chiar rădvane boierești cu fețe alese; că or fi fost durate în jurul ei și chilii monahale este foarte probabil, căci biserica era ctitorie boierească — dacă nu chiar domnească. Ceea ce însă este fără nici o îndoială, e faptul că în nemijlocită apropiere se afla o curte cu toate acareturile ce se țin de un astfel de așezământ, căci, într'o vreme, aici se aflau și slujitori domnești, însărcinați cu paza a două ființe aduse cu mare taină și date în primire cu strașnică poruncă, de către însuși Domnul.

Astăzi însă nu se mai cunoaște nimic din toate acestea.

Spre câmp se întind ogoarele oamenilor, iar spre munți, care pe atunci își coborau pădurile până la malul drept al apei, rătăcesc șuvițe răslețe de ape, desprinse din vadul mare al Bistriței, iar printre acestea, prundul adus de râu cu vegetația lui de măturici, lozii și mladă.

De mare credință ar fi, că toate acareturile acestea să fi fost durate spre apus de biserică, pe unde astăzi e lunca — sub un nivel de 5-6 m. — și în locul căreia să fi fost un tăpșan tot atât de înalt, cât și acel pe care se află ruina bisericii, care tăpșan însă, înconjurat și ros de apele revărsate ale râului, s'a urâmițat încetul cu încetul și odată cu el tot ce-ar mai fi rămas din acele așezări.

Vremea, apele și vântul au șters totul nerămânând decât doar zidirea bisericii — făcută din piatră și puțină cărămidă arsă — ce caută să mai stăruiască încă peste timp, până când numai Dumnezeu știe și pe care n'au putut-o încă birui, rămânând ca ruina ei să mai împodobească încă un peisagiu chinuit de ape, ruine, pustiu și singurătate.

Dacă dedeparte ruina te îndeamnă s'o vezi, mai îndeaproape fiind, un vălmășag de sentimente nelămurite la început, tumultoase mai apoi, năvălesc la poarta sufletului cerând înțelegere și complicitate la evocările lor. Și-odată intrat în stăpânirea lor, încep a-ți trece prin față crâmpiele din ceea ce a fost strălucirea, vieața și freamătul care a stăpânit mai demult aici.

Așa, intrând într'insa — nu pe ușa veche de stejar ferecată și înflorită cu meșteșug de cine știe ce meșter, ușă care nu mai este, ci pe-o gaură largă laterală; — în loc să calci pe covoare și lăicere aduse de pietatea ctitorilor și a credincioșilor, trebuie să pășești atent, pentrucă mormane de moloz te împiedcă să umbli. Fără voie, privirea ți se îndreaptă spre partea unde odinioară a fost altarul, locul săvârșirii serviciului liturgic.

Ziduri goale și ruinate se oferă privirii, care, iscoditoare, caută să deosebească unde ar fi fost catapeteasma cu icoane aurite, cu uși împărătești dăltuite cu măestrie, ori heruvimul suspendat de boltă și ascuns discret acolo sus, ca o șoaptă tainică de rugăciune. Zidirea fiind mai mult de trei sferturi în picioare, îți lasă posibilitatea să stabilești aproape cu precizie toate amănuntele.

Așa, înaintea altarului se mai vede ocnita în care se păstrau vasele oficerii prefacerii, loc ce poartă simbolic numele de *peșteră* și de care numai preoții, tămâind și rostind rugăciuni, se puteau apropia.

În acest loc de odihnă al vaselor sfinte și scumpe — lucrate din argint și aur — sunt bucățele de moloz și straturi de colb aruncate de întâmplare. În mijlocul altarului, pe locul unde se afla pristolul, e-o îngrămădire impură de pământ, piatră și resturi de cărămizi, peste care au început să crească bălării. În alte dăți, cu câtă grijă se apropiau slujitorii altarului de această masă sfântă, îmbrăcată în veșmânt greu de brocart cu alesături de aur, adus cu mare cheltuială tocmai de cine știe unde și pe care, se odihneau cărți grele de slujbă, legate cu scumpătate și dibăcie.

Or mai fi bucățele din zidirea pristolului, sărutat de-atâtea ori de cuvioase guri de preoți și vlădici și la care se vor fi

slujit atâtea și-atâtea liturghii solemne, în fața atâtor cinstite lețe boierești ale timpului, bucățele risipite și rătăcite cine știe unde, pe sub dărămături și moloz.

În locul boltei din mijlocul bisericii, pe care trebuie să fi fost zugrăviți cei patru binevestitori ai Blândului Nazarinean și din mijlocul căreia o fi atârnat un policandru mareț, fixat bine cu lanțuri groase, te uiți și vezi bolta cerului. Nici urmele scaunului păstoresc, nici stranele boierești înșirate pe lângă pereții locașului — în care așezați, cu mult în urmă, or fi stat credincioșii pătrunși de evlavie și învăluiți în nădejdi de mântuire — nu se mai cunosc. Doar o bucată din zidirea turnului, ce pe vremuri domina ocrotitor împrejurimile, se mai îndărăt-nicește prăbușirii, însă cu totul neputincios. Vremea îi pregătește aceeași soartă, ca și acelora ce-au fost altă dată pe-acolo, strămutându-l într'o lume cu mai multă liniște și pace, unde s'au dus și păstorii și turma, ce cu ani înapoi l-au înconjurat de-atâtea ori în procesiuni strălucitoare de litii și cu cântări melodioase de sfinte tropare.

* * *

Primăvara acea — a anului 1653 — se arătase foarte timpurie, așa că pe aproape de Paști, vremea era în toată frumusețea ei. Creștinii poate se pregăteau sufletește în vederea marilor sărbători ce se apropiau, când, de-odată, se răspândi zvonul că armate ungurene ar fi trecut hotarul la chemarea logofătului cel mare, Gheorghe Ștefan și acum, pe toate potecile se lăsau în țară. Lumea din biserică și din preajma ei era tare neliniștită. Și pe drept cuvânt. Căci logofătul — care pe lângă că avea moșii și sate prin toată Moldova, mai cu seamă în ținutul Bacăului și al Neamțului — era și stăpânul lor; căci moșia pe care slujeau și de pe care se hrăneau era a lui. Poate văzuseră ștafetele ce veneau în tăgadă mereu de-o bucată de vreme pe la curte și, poate, că trimiși de-ai generalului Kemeny Ianoș, capul oștilor din Ardeal și dușmanul neîmpăcat al lui Vasile Vodă Lupu, îl căutaseră și-i lăsară răspuns logofătului aici la Bociulești, că să le iasă înainte pe valea Cașinului, pe unde se cobora grosul.¹⁾

Ori cum o fi fost însă, Bociuleștii trăiau din plin acele întâmplări, pe care neprevăzutul putea să le dea diferite întor-

¹⁾ Ștefan Gheorghe pleacă la o moșie a sa lângă Cașin, la hotarele Ungariei și aici găsește armata ungurească, care răzbea acum prin potecile munților sub generalul Kemeny Ianoș. A. D. Xenopol *Istoria Românilor*, vol. VII cap. II pag. 199.

sături. Și pe drept cuvânt, căci evenimentele se succedau cu o repeziciune neînchipuită.

După ce în Duminica Floriilor se slujise cu mare strălucire în mănăstire o liturghie de mulțumire celui Atotputernic, pentru izbânda adusă de partea „robului lui Dumnezeu Gheorghe Ștefan, ctitor și binefăcător al sfânt locașului acesta“ și care în după amiaza aceleași zile intra ca Domn și Voievod al țării în Iași „după vrerea tuturor“, trebuia ca a patra zi după Paști, să afle că ctitorul lor a fugit în Țara Muntenească, neputând sta împotriva armatelor căzăcești aduse de Vasile Vodă, sub comanda ginerului său Timuș.

Urmară câteva săptămâni de înfrigorată neliniște, așteptându-se ca mânia aprinsului Vasile să cadă ca o pedeapsă asupra lor, ca unii ce erau din bunul fostului mare logofăt, când iarăși aflară veste că acesta a tăbărit cu oaste la Răcăciuni — mai jos de Bacău — și că mai așteaptă aici ajutor și de la principele Racoți al Ardealului, care și sosi tot atunci, sub Ștefan Petki. După ciocnirile ce urmară — la Valea Seacă, tot lângă Bacău și la Sirca lângă Iași și care fură cu izbânda de partea lui Ștefan — se putea modifica pomelnicul ctitorilor, însemnându-se în loc de „Gheorghe Ștefan logofăt și jupâneasa sa Safta“, „Gheorghe Ștefan Voievod și Doamna Safta“.

De aici înainte, viața mănăstirii începe a fi mai complicată.

Desigur că ctitorul ei va avea grijă de acest locaș, făcând ca binefacerile și milele domnești să se reverse din belșug, cu atât mai mult, cu cât „din mila Domnului“ ajunsese acum ceea ce era. Nu va trece mult și aici se vor instala slujitori de oaste, ca să păzească pe Doamna lui Vasile Lupu, împreună cu copilul ei Ștefăniță, adusă aici de Ștefan tocmai din Suceava, unde o pusese la adăpost soțul ei ¹⁾. Prin multe primejdii o fi trecut până ce-o fi ajuns la Bociulești și multe umilinți o fi îndurat, de la cel ce usurpase tronul pe care stătuse cu atâta strălucire Vasile Vodă, timp de aproape 20 de ani.

Și-o fi urmărit oare și aici victima Gheorghe Ștefan, cu dragostea lui pornită din ambiție și răzbunare? O fi venit poate printr'ascuns să-și mai încerce norocul, însă vorbele și bleste-

¹⁾ Trimite pe doamna lui Vasile Vodă în robie la un sat al său depărtat la Bociulești, după ce încearcă în zadar a aplica asupra ei legea talionului pentru ocara adusă jupânelor sale de Vasile Vodă (cronicarii spun că „Albanezul făcea silă caselor bolerești. luându-le fetele peste vola părințească la Țitorle“, iar un document german adaugă că „Vasile Vodă ar fi un om puternic, însă cam stricat de femeii cu care ar face mari exc se“. Idem pag. 33 pag. 202.

mele mândrei Doamne îl vor fi înturnat înapoi, cu atât mai mult, cu cât începuseră să se abată asupra lui grijile mai mari ale domniei.

N'avea să treacă mult și amândoi captivii vor fi o taină pentru toți, căci liniștea țării și siguranța tronului cereau ca aceste ființe să dispară. Copilul și mama lui aveau să fie doi morți vii, despre al căror sfârșit, încurând aveau să fie convinși atât Vasile Lupu cât și Seraiul ¹⁾. Ce l-o fi îndemnat pe Domn să păstreze viața acestora, atunci într'o vreme când capetele cădeau la picioarele Voievodului fără multă ceremonie, drept ceva foarte firesc?. Poate mai trăgea nădejde că va birui cerbicia Doamnei, iar cât privește despre copil, prea îl credea de nebăgat în seamă. ²⁾),

În paza slujitorilor, viața lor avea să se împartă atâția ani de-acum înainte, între rugăciuni fierbinți în fața altarului de la Bociulești și nădejdi în alte zile mai bune.

Între timp, Doamna va fi făcut plimbări pe apele de-alături, scoasă de păzitorii ei la ceasuri târzii din noapte cu amenințarea că va fi înecată, de nu va destăinui unde-s ascunse tabuloasele comori închipuie ale lui Vasile Vodă. Dar vremea avea să treacă iute și după 6 ani, soarele lui Ștefan X-lea (Gheorghe avea să apună, făcându-l să apuce drumul pribegiei, îndurând chinuri atât de sfâșietoare încât „fac să se ierte greșalele ambițiosului“ și să moară printre străini, într'un început de primăvară tot atât de timpuriu, ca și acela al anului 1653, gândind „sărmanul domn“, la agricultură.

Urmașul său, Duca Vodă, avea să scoată cu mare cinste din închisoarea lor pe prizonieri, ca numai la un an după ieșirea din Bociulești, Ștefăniță — tot un copil — să urce treptele tronului Moldovei.

Și-o mai fi adus aminte oare, de mănăstirea în care și-a petrecut șase ani din viața lui?

* * *

Despre această zidire nimeni n'ar putea să-ți dea nici cel mai mic amănunt. Oamenii s'au obișnuit cu dânsa, căci în preajma ei au crescut — au copilărit și îmbătrânit — și nu i-a

¹⁾ Ștefan Gheorghe pune să se înscezeze o înecare a soției lui Lupu și a fiului său spre a convinge despre acest lucru pe ceaușul trimis de Turci și pe trimisul hanului tătarăsc, unde se afla Vasile Lupu. Idem pag. 42.

²⁾ Mai mulți boieri din curtea lui Ștefan Gheorghe îl sfătuiau să meargă pe Ștefăniță; dar domnul răspunse: „Om muri noi până va ieși unul ca acesta domn“. Idem pag. 202.

atras cu nimic. Atâta doar ți-ar putea spune, că-i făcută de Ștefan cel Mare, dar ce crezământ să pui pe această afirmare, când este așa de obișnuit, ca orice ruină veche și mai deosebită, să fie trecută în rândul ctitoriilor marelui Domn. Uitarea s'a așternut asupra ei demult. Căci nu se poate ști, dacă a fost ctitorită de Ștefan Gheorghe sau de înaintașii lui.

Se găsesc însă bătrâni care-ți pot povesti — și cu dragă voce — ceva despre sfârșitul acestei mănăstiri, dar care și ei le au din auzite de la părinții lor. Și spun unii că sfârșitul i-ar fi fost tras dintr'o groaznică năvălire de apă, ce-ar fi făcut-o Bistrița de mult. Alții, că de foc ar fi fost mistuită. Ceea ce și unii și alții au asemănător în povestire este că o parte din icoane ar fi fost luate și duse undeva — la vreo biserică — scăpând sinistrului abătut asupra sfântului locaș și așezărilor sale. Dar din aceasta cine poate desprinde adevărul? E posibil ca Bistrița să fie vinovata ce-a adus ruina și pustiul asupra acestui așezământ, în numeroasele sale revărsări de unde. Dar că s'o fi abătut și un foc pe aici, este foarte adevărat. Nu poate fi știut însă, dacă incendiul s'a produs înainte, sau după părăsire. Urmele acestuia se văd foarte bine și astăzi. Mai cu seamă jos la temelie, unde au fost puse niște grinzi de lemn în tot șirul zidurilor, se cunoaște cum au ars și cum a rămas locul gol, cu urmele de carbonizare ale lemnului.

Dar poate că părăsirea să se tragă din anul 1716, de la acel pârjol făcut în țară pe timpul lui Mihail Racoviță, de către Tătarii chemați de el să înăbușe răzvrătirea boierilor, în capul cărora se găsea un descendent al familiei lui Gheorghe Ștefan, Vasile Ciaurul, compețitor la domnie, atunci când și Cetatea Neamțului a fost jefuită și stricată, cât s'a putut.

Dar cine știe?

Ori cum însă o fi fost sfârșitul ei, Mănăstirea Bociulești e o pildă de soarta a tot ce-i omenesc pe pământ. Căci toate au început și un sfârșit și între acestea, o vieață mai mult sau mai puțin învrednicită.

Eugeniu Macovei

Impresii din Italia.

Intr'o senină dimineață din luna Decembrie, un grup de 25 de persoane de ambele sexe, înscriși la „Drumeția“ — societate turistică dela București — și-a făcut apariția în Gara de Nord, în dorința de a vizita una dintre cele mai încântătoare țări din lumea veche.

Ruta aleasă a fost :

București — T. Severin — Timișoara — Jimbolia, succedându-se, apoi, orașele sârbești :

Subotica, Zagreb, Ljubliana.

În fine, *Italia* — țelul excursiei noastre...

* * *

Aproape de T. Severin, peisajul plin de pitoresc alterna cu blocuri stâncoase, pleșuve.

Dunărea, maiestooasă în largu-i fremătător, arunca unde dantelate spre zările abia conturate ale depărtărilor.

Câmpiile Jugoslaviei erau acoperite de straturi subțiri de zăpadă.

Intreaga natură părea învăluită în somnu-i hivernal.

Casele din Zagreb — primul oraș sârbesc însemnat din calea noastră — ating înălțimea a 4 etaje.

La sosirea noastră, gara gema de furnicarul călătorilor, zoriți să ocupe loc în vagoane.

Primele cuvinte sârbești, cu care majoritatea dintre noi lăcea cunoștință abia atunci : *hladno* (frig) ; *toplo* (cald) ; *pușact* (fumătorii).

* * *

În imediata vecinătate a Ljublianei, brazii investmântați în mantii albe se perindau neclintiți ca sentinelele.

Acest oraș se poate fâli cu frumoasele-i clădiri, în stil modern, având balcoane cochete, în formă de arc.

Intrăm în Italia !

Clipa aceasta — atât de mult visată — ne înfiorează...

Auzim, în preajmă-ne, pe frații Italieni, rostind în graiul lor melodios și atât de plăcut nouă: *giornale; rivisti; superiore..*

* * *

Peste o jumătate de oră descindem la Trieste, port plin de animație în partea septentrională a Mării Adriatice.

Jos, la o impresionantă adâncime, șerpuește drumul asfaltat, pe care gonesc, vertiginos, mașini elegante.

În centrul orașului, vitrinele estetic împodobite, își etalează prețioasele lor produse.

Colindăm, neobosiți, străzile lungi, ascultând cu plăcere curioasă graiul armonios al Italienilor.:

Admirăm, taciturni, întinsul mării...

Ea respiră lin ca o adiere.

Veneția.

În acest oraș fantastic sosim în faptul serii. Un elegant *vaporetto* ne transportă pe Canal Grande la hotel ce ni s'a rezervat.

Ne farmecă aspectul minunatelor palate vechi, în care tronează tablourile marilor artiști.

Debarcăm la Hotel Commercio, dând atenție cuvenită produselor culinare indigene.

A doua zi, vizităm orașul-minune.

Ne îndreptăm pașii spre Piața San-Marc, în care domină, neasemuit de frumoasă, catedrala cu numele aceluiași Sfânt.

Pictura și sculptura ce împodobesc acest lăcaș de reculegere pioasă reprezintă tot atâtea opere de artă, ce vor înfrunța, nepieritoare, succesiunea veacurilor.

Un stol de porumbei, extrem de blânzi, se așează, încrezători, pe brațele și capetele vizitatorilor, sperând să capete fărâmituri de pâine.

Vizităm portul, unde ancorează numeroase vapoare, pe când altele, eterne peregrine, străbat largul agitat al mărilor, luptându-se cu vijeliile deslănțuite.

Alunecăm ușor pe Canal Grande cu gondolele; urcăm Podul suspinelor; zăbovim în fața casei istorice în care a trăit genialul Goethe; în fine, asaltăm magazinele, de unde cumpărăm câte ceva, spre a ne reaminti apoi, cu drag, de această încântătoare „regină a mărilor“...

* * *

Tot un *vaporetto* ne transportă la gară, în direcția Romei.

După ce traversăm frumoasele gări din Bologna și Firenze, vom sosi, în toată noaptea, la *Roma*, cheia excursiei noastre.

Roma.

Ne oprim la *Albergo dell'Urbe* (Hotelul Romei).

În dimineața zilei următoare, când soarele se înalță pe treptele albastre ale cerului, pornim să vizităm variata imensitate a metropolei antice.

Privirile cuprind, contemplativ, panorama magnifică din preajma Bisericii Sf. Petru.

Maestrul Bernini a ridicat în acest loc 162 de statui, admirabile prin perfecțiunea formelor și vioiciunea expresiei.

Ne coborâm spre a observa mai bine bogăția artistică a mozaicurilor, înfățișând pe Hristos, pe Fecioara Maria și pe Sf. părinți ai Bisericii.

În dreapta acestui măreț lăcaș se află Palatul Vatican, reședința Papilor.

Conține imense bogății.

Acestea împodobesc Capela Sixtină, a cărei boltă e pictată în întregime de ilustrul Michel-Angelo.

Admirabila lui frescă „Judecata de apoi“ e opera ce sugerează puternic sufletul oricărui spectator, iubitor de artă.

În Biblioteca Vaticană se păstrează peste 400.000 de volume, printre care manuscriptele lui Vergiliu, Terențiu, autograful lui Petrarca, o Biblie din secolul V ș. a.

Uimitoare prin grandoarea ei e Biserica Sf. Paul, înălțată deasupra mormântului apostolului.

Picturile și ornamentele prețioase îi dau un aspect aproape ireal prin bogăția și forța imaginației creatoare.

* * *

După vizitarea Panteonului, un templu măreț dedicat, în antichitate, zeilor, și în care, printre atâția bărbați iluștri, e înmormântat Sanzio Rafael, cel mai ilustru pictor al Renașterii, pășim spre Monumentul regelui Victor Emanuel II.

Totul e de marmoră albă.

* * *

Emoționați, pășim, după câțva timp, în Coliseum, un vast amfiteatru zidit de împărații Vespasian și Titu (fiul lui Vespasian).

Ruinile i-au rămas, până astăzi, o minune a Romei antice.

Acest edificiu colosal are forma eliptică, atingând înălțimea a 4 etaje.

Pe vremuri cuprindea impresionantul număr de 80.000

spectatori. La jocurile gladiatorilor asista însuși împăratul, înconjurat de vestale.

Acestea hotărau asupra vieții și morții gladiatorilor.

Câți creștini nevinovați și-au găsit moartea în acest loc, sfâșiați de ghiarele înfometatelor fiare!..

Rugându-se îngenunchiați, cu ochii spre cer, ei așteptau, semeni, groaznicul sfârșit...

* * *

În ultima zi rezervată vizitării Romei, ghidul ne conduce spre *Columna lui Traian*, evocatoarea reminiscențelor de pe timpul strămoșilor noștri. O contemplăm înduioșați..

S'a păstrat cel mai bine din întreg *Forul-Traian*.

Sculpturile de pe cele 29 blocuri de marmoră reprezintă diverse scene din războaiele lui Traian cu Decebal.

* * *

Tot atât de mult zăbovim în *Forul lui Mussolini*, inaugurat în ziua de 28 Octomvrie, 1932.

Este concretizarea voinței Ducelui în onoarea măreției Romei. Poate cuprinde circa 30.000 de persoane.

Florența.

Peste cinci zile, consacrate vizitării „orașului-etern“, ne îndreptăm spre Florența, un vechiu și renumit centru politic și artistic din timpul lui Dante Alighieri (sec. XIII).

Leagănul celebrilor scriitori: Dante, Petrarca, Boccacio, înzestrată cu biblioteci bogate în cărți și manuscrise rare, nefântrecută prin monumentele și palatele ei de autentică artă, Florența a fost supranumită „*Atena Italiei*“. Timp de 2 zile vizităm mai multe biserici și muzee..

Pretutindeni, arta poartă pecetea unei puternice originalități creatoare.

Revelionul îl sărbătorim aici, într'o atmosferă de îmbietoare prietenie...

* * *

De Anul Nou, părăsim pământul Italiei-soră spre a ne întoarce în țară, după care, unii dintre noi începură să tânjească, cu tot farmecul incomparabil al orașelor vizitate.

Ne înapoiem cu sufletul plin de atâtea reminiscențe din locurile pe unde am călătorit!

* * *

Îndată ce trenul sosește la Timișoara, năvălim spre chioșc, cerând nerăbdători:

Curentul, Timpul, Universul...

Cetim, avizi de noutăți, ultimele evenimente importante, survenite în țară...

* * *

Pe la orele 13 sosim în Capitală, de unde ne luăm un „rămas-bun“ cordial, resfirându-ne care încotro, pentru a ne mai întâlni, eventual, vreodată, pe căile necunoscute ale vieții.

Mihai Baclajanschi

Versurile arse

*Ieri seară când a fost să moară
Ultima flacără în vatră,
Ieri seară când simțeam că moare
De lacrimi inima 'necată,*

*Iar vatra neagră mi-a părut
C'ar fi un antic sarcofag
Și prosternat năuc, văzui
Plângând pe cel din urmă mag...*

*Ca mâini de ultim sacrilegiu
— Din turnul vostru de ivoriu —
Ca un barbar printre odoare
„V'am aruncat în crematoriu...”*

*Ați ars într'un potir de flăcări,
Ați ars într'un potir de vis
Și sborul către nemurire
V'o rămânea pe veci închis.*

*Am săvârșit păcat de moarte
Svârlindu-vă — ofrandă rară —
In vatra crunt înfierbântată
Și ați strigat ultima oară...*

*Și în cenușa voastră sfântă,
Zării același crud destin
Scrlind cu slove roși de foc
Murind, cuvântul... „Asasin”.*

Venețiană

*Gondola — vagă umbră — s'a desprins
De țărnul melancolic și egal,
Canalul Grande plânge 'n ritmul stins
Și vagabond al unui madrigal.*

*Povești, regrete, amintiri uitate,
Iubiri defuncte, calde jurăminte
S'au înălțat din funduri, desgropate
S'asculte o mandolă care minte.*

*Când noaptea vise-aprinde sub cupolă
Svârlind de sus o stea diagonal
Simți focul lacrimii în ochii calzi*

*Ca un non-sens — opus diametral —
Și-auzi atunci în vechea necropolă
Poemele cântate de heralzi...*

Fulger-Dan

Pandurul

*Ai ctitorit destin
De cer și de stea
Pentru glia ce'n silă gemea,
Dârz, ne'nfricat Tudorin.*

*Din oltean Vladimir,
Prin chiot și flinte,
Acrăinicit dragostea de jertfă fierbinte,
Al pandurilor șir.*

*Munții și luncile
Pârae și glasuri de cuc
Ți-au rostit numele de vajnic haiduc
Visurile, muncile....*

*Dar mâini viclene,
Vremelnic, mârșav au ucis
Floarea de suflet și vis
A nădejzii oltene.*

*Tudor să moară?
Ca acera'n larg de văzduh
Plutește năprasnicu-ți duh
Pe sloboda țară.*

*Indemn și povață,
In suflete veșnic ne stărui,
Și țării veșnic ne dărui
Prin nuntă cu moartea spre viață.*

Cântec

*Doina Ardealului sună
Șoptită de viers de caval...
Cântarea de bucium, străbună,
O geme a Oltului val.*

*La Tebea foșnește gorunul
Iar freamătul lui este plâns...
Să-și afle odihnă Tribunul
Când steaua dreptății s'a stâns?*

*E reavănă glia de sânge
Căci iarăși sunt furci și sunt roși...
Iar trupul martir i se frânge
In răsul stăpânilor hoși.*

*Li pălmue grofii obrazul
Și-i leapădă pruncii în drum...
Ardealul nu pleacă grumazul,
Ardealul e slobod și-acum.*

*El, fruntea, semeț spre seninuri,
O'nalșă cu chiot năpraznic
Iar sufletul lui, peste chinuri,
S'avântă spre marele praznic.*

*Așteaptă cuvântul străbun
Să-l sune din câmp până'n plai,
Prin freamăt străvechiul gorun:*

— „No, gata?”

— „Gata!”

— No, hai!

Ctitorii

*Ca'n vremi de-apocalips, sub grea osândă
Ei nu simțeau cum trupul li se frânge,
Cu dinții vineți 'năclăiți de sânge
Rânjea satana de măcel flămândă.*

*Dar grelele noianuri de tăcere
Și-adâncul întuneric de genune,
Le preschimba în magică minune
Credința lor bărbată'n re'nviere.*

*Căci candela nădejdiei în isbavă
Vârsa pe chipul lor lumin'aleasă,
Ei lanțul nu simțeau cum îi apasă
Iar chinul lor era un imn de slavă.*

*Răscumpărând un vis prin suferință,
Pilduitori prin moartea mult vitează,
Au ctitorit o țară pururi trează
Altar sfințit de jertfă și credință.*

Ion Vespremie

Caimacani și ciobani.

E Sf. Gheorghe. Cislă mare în satul meu ! Și unde ? Tocmai la gospodariu Lazăr, unde se află și cumătra cinstită. La o masă în cerdac, caimacanii cei cu oi multe și cu gură bună se cinstesc ; iar mai în fund, pe prispă, lângă fereastră, baci, mulgari și strungari, rezemați în băte închistrite frumos, cu glugă în spate și comanace pe cap, cu fluere la brâu și cămeși fierte în unt de oi, privesc la jocul flăcăilor, așteptând să fie tocmiți la ciobănit pe anul viitor.

Afară, la fântână sub răchiți, scrânciobul îmbrăcat în cetină de brad se învârtește scârțâind, cu tineri flăcăi ce-și țin mândruțile după cap. Gheorghe Bârsanu o face pe cassierul, adunând banii într'o oală de lut pe care o golit-o mai întâi de vin. Cu vocea răgușită strigă : „Looc, că-l pui pi foc !“ Flăcării și fetele care se învârteau la podeț dau năvală la scaune. Gri-gore a Paticăi, o șarlă mai bătrână, s'o hârjonit cu Anica lui Ghiniia urzicând-o toată, ca vai de ea. O plâns, s'o scărpinat, până la sânge de atâta mâncărime și acum îi face cinstea s'o scrânciobeze. Ea, mai bună la inimă, îl hrănește cu bonboane, iar el, mângâind-o, îi zice :

— „Anică ! diseară mergi după vaci, să ne întâlnim la tău ?“

— „Merg, dar tu să faci pe la Rugină înainte și să mă aștepți pe Dârțu !“

— „Looc, că-l pui pi foc !“ răsună iar și ecoul fermecat din pădurea Chihăraii răspunde prelung ; — Looc !“.

Scripcarii lustruiți de sărbătoare își trag arcușul pe sacâz, iar feciorul lui Filia, neavând cu ce sdrângăni cobza, dă cu o scurtătură în găștele lui Diaconu și când își făcu rost de-o pană, se întâlnește și cu buf și haț de cap, căci o chilăgit un gânsac.

Gospodarii pe la cele mese ciocnesc ouă roșii, mănâncă pască și cozonac și se cinstesc cu zamă de struguri zicând :

— „Le fină, cinstește cumătră, că doar n'o să trăim cât îi lumea și nici n'o să murim când om vrea noi !“.

— „Apoi, când ni-o ș'i mai rău să ne ș'ie ca amu ! Gustă, cumătri și ț'i-i mai trage sama pi disară !“.

— „Așa doară, cu voi parcă mă îndemn la treburi bune !“.

— „Dă, simt și eu că ni-i mai îndămână !“.

Vasile Țuțuianu, după ce-o mai stat de vorbă cu garafa, o început a cânta :

— „Hă, pe mine m'o mâncat !

Șapte mândre dintr'un sat

Ș'o nevestă cu bărbat !“.

— „Zi-i bădică, că o trecut Sfântu Ion Glasornicul ; te-ajunge doru amu la bătrânețe“, îi zice Veronica lui Coroamă.

Ion Mogorogea poruncește o oacă de vin la masa ciobanilor, ca arvună de ciobănie.

— „Bogdaproste, bădică ! ...'mnezeu să-ți facă parte, că tare ni-o mai sfârâit gâtul zilele iestea. Să trăiți cu tății, la mulți ani !“

-- Să trăiți și 'nevoastre, să ne păziți oile !“.

Și păhărelele sunt umplute, iar ciobanii încep a-și ura :

— „Să ne trăiască oile !“.

— „Să plesnească lupchii !“.

— „Să crească fetele !“,

— „Să 'ntinerească nevestele !“

— „Să se mărite babele !“.

— „Să trăiești, brânzosule !“.

— „Trage-i unsurosule !“.

— „Să trăiești, lelică Mariță, ca să ne mai dai guriță“.

— „Să ș'iți sănătoși și la pungă groși“, le grăi ea râzând.

— „Făr' de ciobani și făr' de câni, nor mai ș'i în sat stăpâni“, încep ei a glăsui voioși.

— „Meseria de cioban zice lumea că-i grasă, dar îi și cu primejdie“.

— „Lumea crede că mâncăm numai unt, dar eu untul îl dau pe cămeșă ca să nu prindă ploaia în ea ;“.

— „Ba eu îl mai dau și pe gât, ca să pot cânta !“.

— „Așa, mă, că tu ai ademenit pe Vărvara lui Panaite cu urdă dulce, ai dârlăit din trișcă toată vara cu ea la umbră, iar oile o mâncat la topcile numai barba ursului și s'o implut de galbează !“.

— „Lui i-s dragi oile cu bărbăie !“.

— „Și fetele cu gușă !“

— „Ba să mă iertați voi, că cioban ca mine mai rar : As-vară în Verdele, aveam la stână o scroafă cu purcei. Amu di cătră ziuă, când dormea și apa la izvor, n'o înșfacat-o boalele spurcate din coteț ? Ies eu cu un tăciune afară ; câinii parcă erau legați, se buhneau unul de altul. O scânteie dusă de vânt

s'o lăsat în dupcii dulăului meu și o luat foc, parcă era uns cu gaz. Dau fuga și ieu o găleată de zăr și o svârl în el ca pom-pierii dela Bacău; că mă temeam să nu-ni deie foc stânii.

L-am potolit cum am putut și schelăluia săracul, dar și scroafa țipa cât putea, când trăgeau lupcii din ea!

—„Cum se vede treaba, tu ai fost mai mult porcari de cât mulgari!“.

—„Porcari? Cât am cerut eu un godac la stăpân și nici că ni-o dat; amu i-o păpat dihăniile nefripi! Na, bădică!“.

—„Așa-i! cărlănari, porcari, bouari, stărpari și berbecari, toți pățim vara câte-o dandanaie. La unii îi rămâne o oaie în schini, altuia îi mănâncă ursul un berbece și câte și mai câte!

—„La unii căpchiază oile!“.

—„Ei, și altuia îi fuge fumeia, tot un fel de căpchiet“, grăiau ciobanii hăzoși.

—„Măi, Andoneasa, da tu nu mai zici ceva din țegea ceea?“ îi dă Todirică Doboș.

—„Țăgeee?! Da ghine vezi tu. Aista-i fluer fermecat, mă. L-am umplut cu lapte de nioară și l-am băgat într'un maț de ied și m'am dus cu mâinile la spate și cu ochii legați noaptea în nezul nopții, la crucile drumului. Și după nouă zile și nouă nopți, tot așa m'am dus să-l aduc. L-am desgropat tot cu mâinele la spate, dar când să mă întorc, dracii cântau ca cucușii, țipau ca vardiștii, ziceau că-mi scot ochii cu sulițe, innăruiau bolohani în cale numai și numai ca să mă uit înapoi, ca să-mi fure vederile. Un vânt puternic rupea brazii, mătii nieunau, câinii urlau și vulpile țhăiau, dar nu m'am dat și așa am ajuns acasă mai mult mort de cât viu; dar încaltea am furat cântecul ielelor!“.

—„De-atunci ești tu cam vântuit o leacă! Dar i'n zi-ne una de probă, căci ești om cu talancă la gât“. Și el își scoate fluerul de sub brâu și îl udă cu scuipat.

—„Da udă-l cu g'in!“

—„Imi ud mai ghine gâtul să nu plesnească de căldură când oiu începe. Tui, tui... se aude scuipând și croiește o bătută ca aceea, încât Doboș, după ce soarbe un pahar cu vin, de s'auzeau gălgăiturile de-o poștă pe gât; cu o căciulă de nieluță caceră îndesată pe-o ureche, șpanchiu de-un ochiu, cu picioarele în lături și cu opincile sucite, își pune o mână în șold și înșfacă pe Ileana lui Chioariu, pe Vasilica lui Leț și pe altele câteva, îmbrăcate numai cu stele și mărgelile și începe o horă la mama ei, cântând:

—„Ciobănaș la oi am fost,
Fetele nu mă cunosc;
La vară dac' oi mai ș'i
Nici atâta nu m'or ști!“.

—„Ba te-or ști c'au să vină la cântărit brânza“, zice nevasta lui Roșu.

—„Dulce-i urda, dulce-i cașu,
Da-i mai dulce ciobănașu;
El mi-aduce urdă dulce,
Mă sărută și se duce!“

Mână, măi! Și când cânta el mai vioiu, Vasile a Ilenei îl eu căciula din cap, scuipe în fundul ei, și zice :

—„Ian să videm cine ne vorgești di rău!“ Și când o frânțește de podeală, o pocnit ca o grenată, dar și fundul i-a marit ferfeniță.

—„Na, c'o plesnit un drac, ș'am să-ni fac una de țap!“
grăi el celor ce se legau în horă.

Și oierii care nu jucau cinstean și vorbeau :

—„Anu ista, încotro?“.

—„Tot la Vârful Mare, că Barna ne-o luat-o Hânganii!“

—„Da câte oi or încăpea acolo?“.

—„Cinci, șase sute!“.

—„Apoi numai nieta, bădică Ioane, ai o sută de oi, nu ș'le di ochi!“.

—„O sută de dupci; dacă n'om avea ciobani buni, apoi ni le papă zăș'i lupci“.

—„Da parică tu ai și oi și alginii, că cine are noroc la oi, are și la muște di cele care fac niere!“.

Din oi, ni-o mai mâncat lupcii în noaptea lui Sfânt Vasile. Draș'li di urători ni-o rupt neznina și dihăniile o intrat în coșeri și când am stâns lumânarea, ei o început praznicul, tată! Intâiu cu câinele și apoi cu oile. Trage, măi și întinde, măi, la mulți ani bădică, hăi!“.

„Iaca așa am fost urat eu de Anul Nou!“.

—„Da incaltea ai rămas cu alghinele!“.

—„Nimic de zis, am știubee distule, pune fumea cânipă în ele. Cât timp am mai găsit eu niere, m'am lins, ca un gospodari pe degete, dar amu i-am și uitat gustu!“.

—„Da cum boala?“.

—„Bine, niște potlogari a lu Heciu ni-o furat din dulceață, n'ar mai ajunge! Și parică ni-i făcut cu mâna; alghinile o lăsat la cumătra Mina. M'am dus să ni le deie, dar hoța năibei m'o trimis la Petru Vodă, în pădurea cea deasă și ni-o zis

să ieu țărână descântată de baba lui Zănoagă, din Ghistricioară și să mă uit pe sus, că trebuie să ș'ie prin scorburi. Când le-oiu vedea să le fluer ca pe oi, că au să vină după mine!“,

— „Și le-ai adus acasă?“

— „Da de unde! Am niște afurisite de g'espî, care din cauza hărniciei fumei și o făcut nadă sub talpa bordeiului. Amu, într'o noapți, când dormeam mai bine, potloaga naibei o început a mă plesni strigând:

— „Șăzi, nu mă chișca! Du-te la aceea, unde te-ai mai dus! Dă-mi pace! Da șăzi! n'auzi, mă, luată-ar... ori lasă!

— Da știi să-mi cânti din muzică, bine! ăăuu! Da șăzi, măi holiră! Tu de ce mă chiști. Culcă-te! dormire-ai țăpână, să te scol cu popă și cu prapor!

— „Vai necuratu!“ Și așa nu ni-am dismeticit până am auzit una bâzâind la urechi. Iar fumeia care a început să țipe ca apucată, era încățalată toată în cânipa capului. Și pe discalcite, bădică! Până ce i-am scos roiul din lână, i-am cheptănat și fuioarele în toată regula“.

— Incaltea v'ați vindecat de friguri?

— „Da de unde! S'o hemeit cam rău, că de-atunci sare noaptea prin somn și-i tot vine să se ducă. Am purtat-o pe la mănăstire, s'o mai desbrăcat călugării pe ea și așa s'o mai potolit: dar tot îi cu toane și când se priminește luna, apucă iar la mănăstire!“.

— „Ei, da tot ești gospodari!“.

— „Gospodari cu trei cămeși, două în Ceatră și una'n Ieși!“.

— „Așa, vasăzică le cruți de sărbători“, grăiau ei. Și cio-banii să pusesse drept binișor la cale.

— „Îți aduci aminte ce-ai pățit cu fedeleșul pe Chiciorul cel Mare?“.

— „Așa! Când m'am dus la stărpări cu lapte, dracu știe, cum s'o rupt așa din toporaște și fidileșul meu o luat-o galop divale, pe râpă; i-o sărit dopul ca din pușcă. Și du-te până la Izvoare. Todirică a lui Panaite, care era cu mănzarile în cale, o vrut să-l oprească, dar când o buhnit în niște fagi, pulbere o sărit din doage, și el tot s'o albit de lapte. Căinii adunându-se să-l lingă, s'o luat la mâncare de nu știa încotro să fugă.

— „Așa, mă! Și eu odată am vrut să chem dihaniile în glumă și când m'o auzit urlând, o început a ieși din pădure niște codăi, n'am putut scăpa de ei până ce nu m'am suit într'un fag și apropiindu-se, o început a săpa la rădăcină.

Tremuram ca frunza plopului de frică și strigam cât pu-

ream, până ce ni-o auzit Ion Roșu de la stână. O încărcat tunecul lui cu poște mari și când i-o stupcit în frunze, o culcat pe unul și ceilalți o luat-o la sănătoasa cu codița între chicioare. Eu stam încleștat cu mâinile pe crengi și nu m'am dat jos până ce nu s'o suit el la mine și ni-o vorbit cu frumosu ca să stuchiu în sân! Alte cântece și discântice până ce ni-o trecut spaima!

— „Pozne și iar pozne!“

— „Așa-i, că toți suntem făcuți din pozne!“

Și crășmărița servea cu multă dragoste la mese. Fecioru lui Teleleu, care o cam luase la măsea, s'o dat în hora ciobanilor și fermecat de fluerul lui Andoneasa, cânta:

— „Lellă cărcimăreasă!	Ea-mi aduce chilu plin.
N'al o fată mai frumoasă	Eu scot bani ca să-i plătesc,
Ma mă servească la masă?“	Ea mă 'ntreabă ce gândesc?
— „Am o fată ș'un flăcău	— Eu gândesc, mândruță, bine
Dar mai bine <u>servec</u> eu.	Să nu fiu datori la nime.
Pellă mi-i măritată	— Bagă banii 'n punguliță,
Și flăcău-i în armată!	Hai cu neica 'n odăiță
<u>Eu</u> comand un sfert de vin,	Să-ți dau ochi, să-ți dau guriță.

Și după ce-i mai trage o dușcă din fugă, începe iar:

— „Podgorean, cu vinu bun	Ian dă drumu, măi nevastă!
Și mai stai cu caru 'n drum?	— Ia măi stăi, bărbate, 'n loc
Trage caru la o casă,	Ca să pui un lemn pe foc!
Un'el nevasta frumoasă	Și pe foc lemne punea
Și bărbatu dus de-acasă!	Și pe oaspe-l ascundea!...
— Când era să ș'ie bine,	Sună, măi, că n'are boi
lucă și bărbatu vine:	Nici catrință dinapoi!“
— Cloaca, boaca la fereastră	

Și scrânciobul se învărtea și tineretul juca, iar scrânciobarii strigau: „Looc!“

— „De-amu să ne vedem sănătoși la stână, zice Mogorogea ciobanilor care o cam luaseră pe-alătura cu drumul.

— Noroc să dee Dumnezeu! S'aveți parte tot de cele frumoase, care vin divreme acasă, grăiră ei; în timp ce fluerul bleca o doină ca aceea când ciobanul își prăpădește oile.

C. Tanase-Teiu

Umila autobiografie a lui **Teodor J. Ștefan**

(Urmare)

Cum am învățat carte.

Din cea mai fragedă copilărie, iubeam până la delir tot ce se citea, ce se cânta, ce se scria, într'un cuvânt, iubeam cartea.

Și după cum am arătat mai înainte, citeam pe hârtii, pe scânduri, pe tot ce puteam închipui drept carte. Toate aceste erau semne că din naștere sunt sortit să învăț carte. Și dorința aceasta fierbea în mine, ca un vulcan gata a exploda. Era atât de mare în mine credința că voi ști carte, încât, în toate planurile mele de viitor, mă vedeam cetind și scriind.

Pe atunci se vorbea pretutindeni că se va face școală și odată cu aceasta, umblau o mulțime de vorbe și superstiții, spunându-se că profesorul are o bancă cu borte, în cari vără pletele copiilor și le împănează, ca apoi să-l bată cu nuiua.

Eu, auzind aceste vorbe, prinsesem o frică așa de mare, încât, când auzeam că se face școală, trecea ca o săgeată frica prin inima mea.

— „Bine, bine, dar atunci cum rămâne cu dorința mea să mă fac cărturar“ ? mă întrebam eu singur și mă turburam.

Și atunci eram sigur că niciodată n'am să știu carte. Dar fără să vreau, iarăși mă treziam cu credința aceea oarbă, care-mi spunea că am să știu carte.

Cu frământările acestea de gânduri, mi-a trecut vârsta de școală și școala nu s'a mai deschis. Școala s'a deschis de-abia în toamna anului 1866. învățător fiind Neculai Teodor, un fiu al preotului Gheorghe Purcel. Eu n'am mai intrat, că eram mare, dar a intrat fratele meu Ion.

La început nu erau cărți, ci se da copiilor foi de hârtie, pe care erau scrise literile.

Întâiu s'au dat literile : A. B. C. D. E. F. G. și apoi încă două, cu restul literilor din alfabet.

Eu, cum le-am văzut, am început să le scriu cu cărbune, pe unde apucam și le-am învățat mai bine decât băieții cari umblau la școală. Și după ce-au venit abecedarele, am învățat îndată literile mari și mici.

Le cunoșteam perfect, dar nu puteam forma cuvintele. Înzadar m'au învățat ei mai mulți băieți. Nu pricepeam nimic. Așa am petrecut toată iarna anului 1867, scriind pe toate gardurile. Totuși, primăvara m'a găsit tot fără știință de carte.

A dat însă Dumnezeu că primăvara, când am ieșit cu oile la păscut, m'am întovărășit cu un băiat — Gheorghe a lui Ion Grumăzescu — care învățase la școală și începuse a citi binișor. Acesta era un băiat bun, frumos și foarte prietenos și prin el am învățat a lega literele în cuvinte. După ce am format cu ajutorul lui numai două cuvinte, mi s'a luminat mințea, ca și cum mi s'ar fi luat o păclă de pe ochi și am început să citesc singur.

Și primul cuvânt pe care l-am citit eu singur a fost : „baba“.

Acest cuvânt era pentru mine un cuvânt cu mult cuprins, făcând să-mi tresară inima de bucurie când îl auzeam.

Și lucrul acesta se întâmpla pentru că așa îi spuneau toți bunicăi, care mă crescuse până la 12 ani și șase luni și care era pentru mine tot ce putea fi mai scump pe lume.

De aceea, dacă primul cuvânt pe care l-am citit a fost „baba“, apoi acesta a fost un semn care-mi prevestea că știința de carte, va fi în viața mea, ceea ce fusese bunica în copilărie.

După ce am putut eu lega cuvintele, am început să citesc cu nesațiu. Ceteam cu oile până ce adormiam cu cartea în mână și când mă trezeam, iar ceteam. Astfel, de-atâta citanie, ajunseseam să știu pe de rost tot abecedarul cu toate că era foarte bogat în lecții.

Însă eu citeam ținând cartea cu susu'n jos și cetirea mea mergea îndărăpt, ca la jidani. Abea după vreo 3 ani, m'a învățat cineva cum se ține cartea. Și atunci citeam foarte greu, căci eu eram deprins a ceti pe dos.

Abecedarul meu avea numai litere de tipar, de aceea, a scrie n'am învățat dela băieți.

Iar cărți cu litere vechi am învățat pe pe o Psaltire a preotului Ion Savin, pe care mi-a adus-o, în vara anului 1868, Vasile, băiatul preotului cu care pășteam oile în vara aceea. Mai pe urmă — în 1870 — a furat el Psaltirea aceea dela tatăl

său și mi-a vândut-o mie cu 2 lei vechi (64 bani), iar cu banii aceștia și-a cumpărat un cuțit dela țiganii din Cracăul Negru, unde ne făcusem și noi cuțite mari, ciobănești.

Mare a fost norocul meu că am învățat așa de probă, căci după un an fratele meu Ion este scos din școală, iar peste trei ani se desființează școala de tot și profesorul N. Teodorescu se pașionează de o beție cruntă, care l-a dus într-o mizerie grozavă, de care n'a scăpat până la moarte.

Moartea tatălui meu.

După unele schimbări pe care le observasem în viața tatălui meu, în cursul anului 1867, ne încredinșasem cu toții că intrase în anul morții. Atât de mare era această credință, încât era această credință, încât atunci când mă cam persecuta, nu mă supăram, ci ziceam în sinea mea: „Lasă că nu mult am să mai fiu supărat de el“. Două erzu schimbările mai importante care ne făceau să credem acest lucru: se urina în pat ca un copil mic și din rău cum era până atunci, devenise bun și blând, de nu-l mai cunoșteam.

Astfel, voiu povesti o întâmplare din care se poate vedea cât de mult se schimbase. Prin Iunie 1867, a venit în sat la noi un ursar — fierar ambulant — și l-a tocnit mama să-i lucreze o răgeluță și niște piepteni de pieptănat cănepa. Dar așezându-se cu foiful la noi, ca să-l lucreze, au început a veni și alți oameni ca să le lucreze câte ceva. Și țiganul, obraznic ca toți țiganii — n'a voit să se mai ducă, după ce-a terminat lucrul nostru, ci ținea gazdă la noi și lucra mai departe la alți oameni. Tata nu era acasă, ci era la prășit, la Dănești, unde aveam o falcie de păpușoi. Văzând că afurisitul de țigan nu vrea să se mai ducă, ci s'a așezat pe stat cu pfrandă și c'un danciu mărișor pe care-l avea, ne temeam nevole mare ca nu cumva să vină tata și să-i găsească pe țiganii, căci — după l știam noi, era vai și-amar de pielea noastră. Dar este-o vorbă: „De ce te temi, nu scapi“. Așa și acum, cu tata.

Sâmbătă, în ziua de 24 Iunie, pe când mă duceam la Dumitru Negru, la cireșe, mă întâlnesc cu tatăl meu care venea dela prășit. Când l-am văzut, numai atâta m'am gândit: „Vai, vine și țiganii la noi!“. Și din cireș, tot așteptam s'o aud pe mama țipând, dar degeaba, n'am auzit nimic și mă miram. Dar și mai mare mi-a fost mirarea, când, venind acasă, îl găsesc vorbind și răsând cu țiganul. Și l-a mai ținut pe țigan încă vreo două săptămâni după aceea și după Sf. Petru, îl da în toate zilele câte o strachină de lapte, când sta la masă.

Dar un alt semn și mai mare a fost acesta. Intr'o dimineață, pe când mulgeam oile, tatăl meu sta pe prispă și desmierda o mieluță, care, după ce o mișisem, înlăiasse la lână ca și o oaie, fiind cea mai bună de cât toate mieluțele. Și numai ce-l aud că strigă în glumă la mine :

— „Măi Toadere, d'apoi de ce nu dai toate oile în strungă ? Uite că mai avem aici o oaie“.

După aceea, a mai desmierdat o puțin și-a intrat în casă. Și când gătesc cu oile de muls, mieluța pe care o desmierdase, era moartă !.

În vara aceea avea el economisit cu mare greu un galben austriac — 37 lei vechi sau 11 le și 75 bani. Iar pe la începutul lui Iulie, îmbolnăvindu-se Anița — fata cea mută — tatăl meu zicea în glumă, către mama.

— „Marie, tot nu scapă galbenu nostru“. Prin aceasta voia să spui că-l va cheltui cu înmormântarea fetii.

Dar copila s'a făcut bine, însă, în locul ei, m'am îmbolnăvit eu foarte rău.

Și iar îl aud pe tatăl meu :

— „Tot nu scapă galbenu, Marie“. După câteva zile îmi trecu și mie, dar se îmbolnăviră fetele amândouă și mama mea, zăcând cu toatele, de rând, în fața casei, căci, uitasem să spun, băntuia în sat un tifos grozav sau lungoare, cum i se mai zicea pe atunci. Acum îi pieri curajul tatălui meu și nu-l mai auzeam zicând :

— „Marie, tot nu scapă galbenu !“.

După vreo câteva zile, mama a început a se scula, scăpând de boală. Iar joi, în ziua de 13 Iulie, venind pe la noi dascălul Vasile Teodor, să vadă ce-i fac mieii, îl găsește pe tatăl meu torcând canură — că el torcea mai dihai ca femeile — și zice să nu mai toarcă astăzi, că-i soborul Arhanghelului Mihail și Gavril. După plecarea dascălului, îl vedem că lasă furca și zice în glumă :

— „Marie, nu-ș ce am, îs cam strâmb. Cum vine vorba, mi-i cam rău“. Și zicând aceste, s'a culcat și culcat a fost pentru totdeauna, căci tifosul a mers din rău în mai rău. Îl durea capul grozav și avea o fierbințeală așa de mare, că se culca în ploaie și nu sta de fel într'un loc. Fugea încotro vedea cu ochii, înconjura grădina, vâra capul în fântână. Până ce, miercuri, 2 August, nu se mai putu mișca de loc, iar joi, nu mai putea nici să vorbească, ci numai horcăie sgomotos. Și așa s'a chinuit până sâmbătă la prânz, când moare în țipetele mamei, care, cu toate că era încă bolnavă, țipa totuși de se speria lumea. Și-avea de ce să țipe sârmana, când se vedea a doua oară văduvă, cu două fete mute și cu un copil numai de un an și cinci zile.

(Va urma)

M. David

Plan de lecție.

Ob.: Lb. Română: gramatica.

Sub: „Complementul“ la cls. IV.

Pregătirea. Ce se numește propozițiune simplă și dezvoltată? Ce parte secundară a propozițiunii ați învățat până acum? Pe cine lămurește atributul?

Anunțarea. Acum vom învăța despre o altă parte secundară a propozițiunii și anume: despre *complement*.

Predarea. Se citesc exemplele care au fost scrise de mai înainte pe tablă, după manual:

1. *Intr'o joi, am mers în excursiune.*
2. *Excursiunile sunt plăcute copiilor.*
3. *Am pornit dela școală doi câte doi.*
4. *Mergeam cântând.*
5. *Pe luncă, am văzut un cioban păscând oile și cântând cu fluerul pe lângă ele.*
6. *Am mers așa, până la pădure.*
7. *Acolo ne-am oprit.*
8. *Eram obosiți de drum.*

Se observă că aceste propozițiuni formează un tot; o scurtă compoziție.

— Se citește prima propozițiune: „*Intr'o zi, am mers în excursiune*“. Se arată părțile principale. Celelalte vorbe rămase vor fi părți secundare. Care sunt? Se subliniază. Ce întrebare punem ca să ne răspundă: „*intr'o joi*“? (când). Pe lângă cine o punem? La fel se procedează și cu vorbele: „*în excursiune*“.

Se stabilește că părțile secundare din această propozițiune lămuresc pe predicat, care, ca parte de cuvânt, este verb.

— La fel se procedează cu toate exemplele.

Asocierea. Se arată încăodată părțile secundare din fiecare propozițiune (ele sunt subliniate) și se stabilește

că unele lămuresc înțelesul verbului, altele lămuresc înțelesul adjectivului, pe lângă care punem întrebarea.

Generalizarea. Partea secundară a propozițiunii care lămurește înțelesul verbului sau al adjectivului se numește *complement*.

Aplicarea.

1. Repetarea regulei.
2. Se caută complemente într'un text.
3. Copiii dau exemple de propozițiuni dezvoltate, cu complemente.
4. Temă acasă: să scrie 6 propozițiuni cu complemente.

Scopurile acestei lecții: a) *formal:* deprinderea de a se exprima corect, atât oral cât și în scris.

b) *material:* să cunoască a doua parte secundară a propozițiunii: complementul.

Metodul: analitic.

Forma: întrebătoare.

Principii: activ, psihologic, concret, interesant.

Emilia Radu

Casa cu stafii.

Colonelul își depăna cu plăcere amintirile din tinerețe fără a se lăsa prea mult rugat. Era o figură foarte simpatică și bine cunoscută în urbea provinciei moldovene, a Bacăului.

Printre întâmplările sale, una merită cu tot dinadinsul să fie povestită la rândul ei, fără niciun fel de retuș, lăsând, pe cât posibil, tonul original și hazliu al povestitorului.

La cei aproape optzeci de ani ai săi, colonelul e încă un oltean tânăr, adică... verde, adevărata vârstă nici n'al putea să i-o bănuiești, deși are în glas și gesturi potolirea ce o dă universalul și înduioșetorul amurg...

— Eram locotenent la 18 Gorj; începu colonelul, și pe deasupra mai eram și neînsurat. O, ce să vă spun! Într'un oraș ca Tg. Jiu, pe la sfârșitul secolului trecut, a fi holteiu era o adevărată pacoste, căci trăgeau fetele de tine să te procopsească cu harurile matrimoniale ale unui cămin, cum trag muștele la oala cu lapte. Dar eu nici gând n'aveam de așa berechet, să încerc doza eroică ce se dă numai bolnavilor pe ducă, pe a căror rețetă doftorii scriu: „Sic-volo” numai ca să-i svârle mai repede în brațele popii.

Imi căutam când mă certam cu gazda, căreia nu știam pe atunci să-i cânt refrenul lui Topârceanu:

„Trec anii, trec zilele'n goană
In sbor săptămânile trec;
Rămâi sănătoasă, cucoană,
Că-mi iau geamandanul și plec...”

câte o casă cu două-trei odăi, goală, căci ceva mobilă imi încropisem eu și duceam o vieață semi-holteiască și semi-patriarhală, ascultând, uneori seara, mugetul furios și neostolt al Jiului, căci trebuie să vă spun că-mi alegeam totdeauna bârlogul prin preajma cazărmilor, pentru a fi mai grabnic anunțat în cazul că ar fi fost vreo rețetă mai urgentă. În meseria de farmacist, nu poți ști când te culci, ce poznă te așteaptă peste

noapte : vreo cuconiță se otrăvește sau îi vine în minte să facă vreun copil, Doamne ferește!

Deși burlac, totuși aveam mai multe suflete care conviețuiau sub același acoperământ și care-mi erau foarte scumpe, de care nu m'aș fi despărțit, nici dacă ar fi fost să suport o degradare în fața plutonului de execuție.

Mai întâi, erau doi scatii și doi sticleți în colivii meșteșugit lucrute, care, veți înțelege, că reprezentau comoara trilurilor ciripitoare, cu care eram deprins cum sunt azi deprinși unii cu morfina mincinoasă a Radio-Jurnalului...

Apoi, era câinele meu de vânătoare cu care mă duceam des la vânat și care, atunci când puneam pușca la ochi, era parcă în întregime de gumă, așteptând să se destindă din toate gumilasticurile ființei lui.

Prin casă, puneam uneori la ochi sabia, efectul fiind același, deși salva n'avea să pornească niciodată din teaca unei lame, fie ea chiar de Toledo.

Mai era încă o ființă ; aceasta, însă, era o ființă de natură omenească : era Neculai, ordonanța mea, pe care-l stilam cum puteam și eu mai bine și pe care, ca să nu-l bat, când mă scootea din balamale, îl tratam cu câte o chinină, așezată frumos pe limbă : erau „prafurile de cumițenie“. Săracul, de frica acelor prafuri de cumițenie, se străduia să fie cât mai cu băgare de seamă, căutând să-mi dovedească prin aceasta că s'a vindecat de boala prostiei, prinzând foarte multă minte la cap...

Odată, s'a dus la colonel să-l roage să-l scoată din „spital“, că n'o mai poate duce cu „pravurile alea blestemate“.

A fost un răs în regiment de s'a dus pomina și când venea vremea liberării, soldații, ci-că, băteau mătăni să nu dea carecumva pomana peste ei, să ajungă ordonanța la „farmacistul regimentului“.

Pe unii, izbuteam să-i învăț să facă și mâncare și atunci nici nu mă mai sinchiseam de popotă.

De data asta, n'aș fi vrut să mă mut decât din pricina gurii rele a gazdei și toate insistențele, ce le-a pus să rămân, au fost zadarnice, așa că i-am spus hotărît că plec. După ce m'am plimbat pe străzile orașului visând la un teribil avantaj matrimonial, de a avea o casă proprie și a nu mai fii nevoit ca, pe lângă grija chiriei anticipat plătită, să mai fi nevoit să suporti și „amabilitățile“ gazdei, ale cărei nazuri oscilează totdeauna ca busola vaporului pe furtună, mă opresc însfârșit în fața unei căsuțe modeste, dar curățică și aș fi putut spune

chiar frumoasă. O curtică de pensionar de-a mai mare draguț și pe deasupra, unde mai pui, o prispă numai bună să ascult seara cântecul micilor mei prieteni înaripați și dolna sbuciumată a Jiului, nepotolit încă de la trecerea Carpaților.

Din două vorbe, târgul fu făcut și mă întorselu și mai hotărît să reped categoric pe gazdă, dacă ar mai fi avut curajul să-și mai laude bojdeuca... Norocul fu că n'o mai întâlnii și împărtășii și lui Neculai berechetul ce ne găsisse pe amândoi. Binecuvântam ceasul când am pășit cu dreptul, când am plecat la drum în căutarea noului domiciliu; făceam planuri de viitor și, bineînțeles, bucuria lui Neculai nu era mai mică, mai ales că-i făgăduisem să nu-i mai dau „afurisitele alea de pravuri“.

Neculai trebuia ca a doua zi dis-de-dimineată, să se ducă și să văruiască peste tot; i-am dat banii trebuincioși pentru toate cele necesare: bidinea, var, pământel de stropit sobele care erau de cărămidă. Mai apoi aflaiu că bidineaua o furase de la vechea gazdă care l-a „insoltat“ că de ce tropăle din picioare, când merge cu bocancii lui pe sală.

Treaba fu făcută de minune. Cele două camere, sălița, bucătăria și camara fură făcute oglindă, așa că pe la prânz, Neculai, obosit, se întinse pe prispă să doarmă somnul la care avea tot dreptul.

Cât o fi dormit, tocmai bine nu-și aducea aminte, dar trebui să sară din somn strașnic de speriat de un vis grozav.

Cei care îl văzuseră povesteau lucruri teribile. Săracul Neculai! Ar fi putut să n'aibă niciun martor, deoarece casa era cam izolată, în fundul acelei ogrăzi plină de farmecul unei toamne ce începea să poleiască frunzele pomilor cu paloarea morții. Oamenii, care treceau pe stradă, se opriseră la ciudata scenă, pe care o juca fără chef bietul Neculai...

Sărise din somn, de pe prispa proaspăt și curat spălată și începu să alerge buimac prin ogradă țipând. Se opri curând însă, și începu a-și face la cruci ca un cuvios călugăr, numai că le turna ceva mai repede și cam cu sufletul la gură. Fusese numai un vis — se înțelege — din acelea pe care noi le-am botezat coșmaruri și de aceea am râs mult pe seama flăcăului acestuia vânjos, care se tânguia ca o femeie pentru un lucru de nimic, deși pretindea că l-a visat pe Antihristul și nu-i poate trece spaima de când s'a trezit din somn, deși e zdravăn.

Incepurăm după masă ca să cărăm toată gospodăria aceea de burlac, căci, deși nu era prea somptuoasă, cuprindea totuși

o sumă de lucruri strict trebuincioase unui menaj chibzuit...

Cântăreții fură aduși și ei și instalați cu menajurile lor, compuse din cele trei colivii. Observaiu că de unde înainte erau totdeauna foarte jucăuși și gureși, acum parcă erau împăiați sau se asemănau cu niște păsărele de vată galbenă sau colorată, din acelea de care se pun prin ouăle de șocolată la Paști.

Mi-am zis că poate schimbarea locului să fie cauza; se vedeau doar acum într'o casă streină, unde trebuia să mai treacă timp, până să se mai obișnuiască și ele cu topografia locului. De mâncare și de apă n'au vrut să se atingă, deși le-am ales cele mai frumoase smochine de pe fața pământului, pe care le-am despicat și le-am înfipt, după tipic, între zăbrelele coliviei pentru ciugulit.

Ba m'am zbuguit și eu prin odae pentru a prinde vreo două muște, ca să nu dau pensionarilor mei numai menu de post. Zadarnic! Degeaba mai mișca o muscă dintr'un picior, iar alta o porni binișor cu pas de senator la plimbare, pe la nasul muzicanților mei; tot nu fu chip.

Lăsaiu în pace micuții mofluzi, mai ales că unul mă ciupi ciudos de degete, fiindcă nu-i respectam necazul. E drept că asemenea obrăznicie nu prea îndrăzneau să-mi facă, dar îl iertaiu de data asta. Ceea ce mă scoase din sărite era însă tovarășul meu de vâtaoare. Parcă avea curat pe dracul, așa se învârtea de colo până colo prin toată casa, prin bucătărie, prin magazie, beciu, așa că parcă devenise câine-polițist. Sărea pe după lucruri, care nu erau încă toate puse la locul lor și se scâncea scoțând uneori câte un lătrat scurt, apoi venea și mă izbea cu botul, sau sărea cu două labe pe mine. Nu-l putui potoli decât când — plictisit de toate toanele astea — îl atinsei cam târișoș cu o cravașe de câteva ori, după care se cuminți și intră sub pat. Dar nu stătu mult și o zbughi schelălăind și urlând așa din senin și se ghemui tocmai în fundul grădinii după un copac ce se rezema de un gard.

Neculai, cu o hărnicie ne-mai-întâlnită, izbuti să-mi pună la punct camera unde trebuia să dorm, rămânând pe a doua zi de aranjat sufrageria și salonul. Am luat cina la un restaurant din centru — căci în împrejurări de acestea extraordinare, îți îngădui anumite libertăți cu tine însuși — și mă întorseiu la culcare, rupt de oboseală. Vreo jumătate de oră citii gazeta, o gazetă veche de alatăieri, iar înainte de a mă culca, făcui o listă de lucruri noi ce mai trebuiau să completeze inventarul menajului bohemian. Bineînțeles, nu există mutare care să nu

strice anumite articole ale vechiului inventar casnic. Când le înlocuim, putem chiar să ne bucurăm că — vorba veche — din orice rău iese un bine. Când nu le mai putem înlocui, zicem gândindu-ne la epopeea mutatului, că un rău nu vine niciodată singur. Românul, pentru orice situație, are câte o zicală și-și mai răcorește sufletul răsturnând sacul cu glume, chiar când zicalele astea se bat cap în cap, ca o mărturie a atâtea mii de Stan-Pățiți care le-au născocit de când bunica... Așa și eu ! Când m'o da cineva cu joarga afară din căsuța asta drăguță și îmbietoare ca o amantă, atunci am să plec cărăbănind calabalâcul acesta nesuferit, care oricât de elegant ar fi, devine subit, în preajma mutatului, o teribilă povară, un maldăr anost de tovarăși ce se țin legați de tine cu toate funiile cu care le-ai prohodit împachetarea. Căci după prohod, urmează... învierea ! Fiecare obiect, mobilă, sculă, odată descătușată din frânghii și piroane, își reclamă dreptul la viață, cere cu insistență să fie repusă în drepturi, așezată la locul său, deși locul său a dispărut propriu zis, rămânând la vechea locuință abandonată...

E o lume panteistică ce convețuiește cu tine, ia parte la toate clipele propriei tale vieți, în cadrul căreia ți se desfășoară biata-ți existență de nomad cu o obscură istorie minoră a provinciei innăbușitoare...

...Cât să fi trecut de când mă băteam cu sminteala gândurilor zănatice, nu-mi putui da pentru moment seama, dar deodată auzii niște ciocănituri puternice și stăruitoare în ușe. Cine să fie ? Te pomenești că Neculai a primit vreo telegramă sau e vreun caz urgent la spital.

— Intră ! țipaiu plictisit de noctambula solicitare de la ușe. Nimic. Nu răspunse nimeni. Peste câteva secunde, bătăile se repetară, date parcă de un pumn zdravăn.

— Intră odată ! repetaiu. Iarăși nimic. Să fie oare vreun camarad care umblă cu giumbușlucuri la o oră așa de târzie ! De data asta, mă ridicaiu de pe pat să deschid nepoftitului neobrăzat. Nimic. Ei comedia dracului ! Mă dusei în bucătărie. Acolo, Neculai sforăia din fundul bojocilor. Imi fu milă să-l trezesc din așa un somn, știind că toată ziulica muncise zdravăn, iar pe de altă parte, îmi era rușine să nu care cumva să se înnece în hohote de răs, când i-oiu povesti năzdrăvănia cu bătăile în ușe. Mă resemnaiu, deci. Intors în pat, meditam ce o fi însemnând această halucinație auditivă, așa de puternică și începui să mă scobesc în urechi.

— Boc-Boc! Două lovituri de băț în ușe. Asta-i bună, îmi zisei. Simții un val înghețat că se urcă pe spinare și bănesc că părul, pe scăfârlie, luase poziții verticale... Nostim de tot! Luai revolverul și cu cocoșul ridicat, sbieraiu pentru a-mi da curaj de om pe jos :

— Intră. Iarăși nu intră nimeni. Deschiseiu ușa violent. Nimeni. Așadar nimeni și nimic; își băteau joc de mine în voia cea bună cu vizitele lor nocturne.

Inchizând ușa cu cheia, abia acum mă uitaiu la ceas : 12 jumătate. E ora la care lumea se odihnește și eu am început să primesc duhurile nopții. Ce au de gând oare stihile astea? Oare n'am înnebunit? Păcat că n'am niște bromură. Ușa de la sală era închisă. Dar trebuie să-mi fac mai întâi toate socotelele. Dacă Neculai se joacă cumva cu mine astăseară! Mă strecuraiu în bucătărie, incuindu-l pe Neculai acolo. Chiar de ar fi ieșit pe geam, tot n'ar fi putut intra în sală, căci unica ușe cu geam, care dădea afară, o verificaiu. Spre curtea din dos, sălița avea o ușe de lemn, solidă, închisă cu o traversă, pe care nici Strâmbă-Lemne n'ar fi putut-o clinti.

— Boc-Boc! De bunăseamă, în caz că n'am înnebunit, apoi în casa asta se petrece mare comedie. Nu-Nu! Nu-i lucru curat! Dar eu nu cred în existența spiritelor, așa că..

— Boc-trosc-zdrang!!! Oho! Acum musafirii mei au adus și niște lanțuri. Poate c'or vrea să mă lege? Cineva izbea de zor cu lanțuri groase în ușe sau le târa sinistru pe sală. Cu revolverul în mână, deschiseiu iarăși ușa brusc. Totul înceta ca prin farmec. Nimeni. De data asta, m'am hotărât: când lanțurile și loviturile de ciocan se îmbulzeau mai afurisit la ușe, apăsaiu pe trăgaci, ținând în dușmanii de dincolo de ușe. Nimic. Revolverul meu nou-nouț, totdeauna curățat și uns, cu care nu trăseseam până atunci mai mult de o sută de focuri, strănută slab și fără nici o pocnitură de cât un păsălt și jocul unui nuraș transparent de fum, aruncat îndărăt, care opri glonțele în țeavă.

...Scoseiu proiectilul și nu mai avui curajul să trag al doilea foc. Desigur că unica explicație era că poate i s'o fi greșit cartușului, calibrul.

Incepură bătăi și în cercevelele ferestrelor, în pod și pe sub dușumea, iar zornăiturile de lanțuri erau de nesuportat înarmat cu revolverul, intraiu la Neculai. Îi frezii. Pornirăm amândoi în expediție; el înarmat cu toporul. Cu un felinar de campanie, explorarăm: pivnița, podul, curtea. Nimic. Îi spuseseam

lui Neculai doar că mi s'a părut că aud pași în curte. După aceea, îl oprii pe Neculai cu mine, sub pretextul că nu-mi era somn și că trebuia să punem la punct activitatea pe a doua zi. Zornăiturile reîncepură și mai stăruitoare.

— Ce ești prost, măi Neculai ?

— D-le locotenent, D-v. n'auziți ce drăcie o mai fi și asta pe la ușă ?

— N'aud nimic, ți se pare ție ; ori nu cumva te-ai sculat pe dos ? Dar dacă ți se pare, vezi de e cineva la ușe. Cu toporul pregătit, Neculai dădu ușa de perete.

— Ei ! Vezi că ți s'a părut numai ? Bietul Neculai își făcea la cruci ca de frica morții.

La un moment dat, deși închisese ușa cu cheia și spunea că mai bine se lasă impușcat decât să-l trimit în bucătărie să doarmă, văzurăm cum ușa se deschise ușor singură de parcă n'o atinsese nimeni și rămase astfel larg deschisă. Ajunși în sală, eram gata să mă pornesc pe răs, văzând cum eram așa înarmați amândoi ca năzdrăvanii Don Quijote și Sancho Pancha, când lampa de pe sală se stinse deodată, după ce mai întâi, auzirăm un suflat puternic care stinsese lampa agățată în tavanul săliței. Nici mai mult nici mai puțin, ne repezirăm înapoi în odaie și priveam cu disperare la lampa astalaltă de aci, de teamă ca istoria să nu se repete aidoma. Teama nu fu neîntemeiată, căci același suflu șuerător și înfricoșetor ne făcu festa, iar lampa... paff, se stinse.

— D-le locotenent, d-le locotenent, să știți că aici e Dracul... văleu... !

— Ce ai, mă, ești nebun ? A venit la tine ? Caută chibriturile !

— Nu le găsesc, domnule locotenent. Erau pe masă și nu mai sunt. Băjbâiam amândoi prin întuneric, un întuneric de smoală și când ni se întâlneau mâinile, ni le încleștam de groază.

— Tu ești ?

— Eu, d-le locotenent, nu mă strângeți așa, văleu ! Ne învârteam prin casă și când mă loveam de Neculai, îl luam în brațe și-l pipăiam pe frunte, unde avea o alună mare, cu teama de a nu da cumva de două ...cornițe !

— Tu ești, Neculai ?

— Eu, vai de mine, ce-o mai fi și asta ! Fug la cazarmă, d-le locotenent.

— Ești nebun ? Vrei să te umfle patrula la ora asta sau să te'mpuște santinela, pesemne ? Neculai avu o idee minunată : scăpără din amnar și cu mare greutate, la lumina destul de

slabă a fitilului, găsi chibriturile împrăștiate tocmai pe perna patului. Aprinserăm lampa.

— Dv. ați pus chibriturile în pat ?

— A ! da, vezi că ultasem... croii eu o minciuuă boacănă.

În tot acest timp, ne fură dat să auzim cum câinele urla afară îngrozitor.

Neculai se aciuă și el cum putu mai bine, jos, lângă patul meu, iar eu, întins, meditam cam ce putea fi asta, când băgaiu de seamă că ceasul era trei din noapte. Sleși de oboseală, adormirăm și tocmai la 9, putui fi deșteptat de Neculai, care de un sfert de ceas se chinula să mă trezească.

* * *

A doua noapte, îmi mai luai un lovarăș.

Tache, fratele meu de sânge și confrate întru meserie, fu poftit să vină să „petrecem“ seara împreună. Ce-i drept că a fost o petrecere de n'a uitat-o până la moarte, săracul, că azi a trecut și el în rândul dreptilor.

Petrecerea se mărgini la început la mâncare și la câteva pahărele de vin, apoi ne continuarăm seara jucând șuete de table, în timp ce Neculai ne făcea la cafele și ne răsucea țigări barosane de Bectimis...

Aproape că-mi era rușine de halucinațiile din noaptea trecută și mai că nu mai puteam crede în acea poveste neverosimilă.

Tache se apropie, la un moment dat, de colivia scatiilor.

— Mă, ia vezi tu, o fi bolnav, că prea stă umflat în pene și-i prea țeapăn. Nu s'au obișnuit încă alci în... cuibușorul ăsta !
Mai trecură două ceasuri fără nimic neobișnuit, când o trosnitură a garderobului ne turbură. Neculai îmi făcu cu ochiul.

— Vezi că n'o fi așezat bine, spuse Tache. Examinăm poziția garderobului; n'avea nici un cusur. Când ne așezarăm la locurile noastre, ușa garderobului se deschise, lăsând să cadă pe podea, cu zgomot, o cismă.

— Ia vezi, Neculai și așează bine lucrurile, mă răstii eu la el, mai certându-l că cisma era plină de noroi.

— Doar azi dimineață le-am șters, bolborosi el cam codindu-se și mereu întrebându-mă din ochi, așează din nou boclucurile în garderob.

În timp ce sorbeam câte o calea turcească și ronțaiam alune americane, simții deodată că Tache nu știu ce tot făcea cu o mână pe sub masă; dar văzui că are amândouă mâinile pe masă. E drept că uneori lăsa o mână dedesupt.

— la de un sfert de ceas mă tot căznesc cu un fel de mătă s'o urc pe genunchi și ea — pustia — mă cam sgârie...

— Ce mătă? Sării eu ca ars. —Ești nebun? N'am nici o mătă, bâlbâii eu clănțanind cu precauțiune ca să nu bănuiască ceva bietul om. Regretam acum din toată inima că-l băgasem și pe el în incurcătura asta. Ridicaiu cuvertura mesei, căci un mieunat sinistru venea de sub masă. Nimic. Rămaserăm tustrei perplexi. Alt mieunat. Ridicaram privirile. Doi ochi strălucitori de mătă ne fixau acum.

— Ei, asta-i bună! Neculai, dă-o afară! Dar Neculai sta înghețat.

— Ce stai, nerodule? Când ai lăsat să intre pisica asta aici?

— S'trăiți, don locotenent, aiasta nu-i mătă, ci-i curat Dracu, ian priviți câtă coadă are după ea... Eu nu știu, s'trăiți, poate că nici n'a intrat și o fi ieșit din podele, păcatele mele... În adevăr că avea după ea o coadă cam prea lungă pentru o mătă cumsecade... Tache deschise ușa, nebănuind decât că o pisică, streină de menajul nostru, se strecurase ispitită, se vede, de păsărele, iar eu mă sileam să cred același lucru. Dar coada...?

Același suflu stinse lampa.

— Neculai, chibriturile, Neculai!

— Afurisită lighioană; să știi că a sărit în lampă, zise Tache cu tot calmul pe care i-l invidiam nespus.

Norocul fu că tot el mai avu o cutie în buzunarul de la vestă.

Lampa fu aprinsă. Căutarăm pisica peste tot, dar ia-o de unde nu-i. Parcă intrase în pământ și pace.

— Pe unde dracul o fi fugit frumusețea aia de mătă neagră?

— Unde a dus mutul iapa, oftai eu ușurat. Ceea ce mă puneam pe gânduri era faptul că în adevăr se puneam întrebarea pe unde dispăruse creatura, că doar Tache nu deschise decât ușa de la cameră, iar cele de la sală erau încuiate cu cheia. Câinele urla și râcăia la ferestre.

Tache luase, așadar, lucrurile ușor... El nu-și puneam, de bună-seamă, întrebările care mă munceau fără răspuns pe mine de două nopți sau mai bine zis de o zi și două nopți. El n'avea de unde ști, că nicio ieșire nu putuse servi lighioaei aceleia blestemate și că în mod normal, dacă n'a putut ieși, ea e, atunci, pe acolo... dar unde? Incercai să spun niscai glume, dar le făceam ca de frica morții. Ne veni apoi somn. Fui foarte bucuros când însfârșit îl văzui căscând. Neculai desfăcuse iute patul de parcă am fi fost înțeleși.

Eu mă decisei să dorm pe canapea; nu de alta, dar mi-ar

fi fost mai ușor de deschis geamul și de sărit afară. Ce fel de gazdă eram, mă gândii apoi. Săracul Tache ! El nici nu bănuiește vreo primejdie ciudată... Frica nu pusese, propriu zis, cu totul stăpânire pe mine, căci încă mai găseam puterea de a căuta să mă amăgesc singur. La urma urmei, lighioana ceea neagră s'o fi ascuns fără știrea noastră pe undeva, s'o fi întors în casă și s'o fi pitit pe sub pat sau pe după vreo mobilă oarecare, că doar așa e năravul pisicilor când se simt la strâmtoare, în răstimpul cât lampa a stat stinsă. N'aș fi dorit însă, pentru nimic în lume, să se fi ascuns sub canapeaua mea. La gândul ăsta, eram gata să fug și eu ca Neculai în noaptea trecută, la cazarmă. Dar coada ? Mi s'o fi părut ! Dar și lui Neculai ? Ardeam de nerăbdare să-i pun această întrebare lui Tache, dar mi-era rușine să nu moară și el de răs, auzind asemenea copilării.

Dar chibriturile ? Ei ! În panica în care a fost bietul Neculai, cine știe cum singur le-a rătăcit ? Nu se întâmplă de atâtea ori, distrat fiind, să nu vezi un lucru pe care îl cauți ca iarba de leac ? Și care ți se tolănește în bătae de joc dinaintea nasului ? Imi venea să râd de toate bazaconiile astea. Bine că Tache, săracul, nu s'a alarmat de nimic. Nu-l știam — e drept — niciodată fricos.

Eram gata să ațipesc și să mă las dus în brațele lui Morfeu, când...

— Ce, mă, te băgași sub pat să te ții de pozne ? Era. Doamne, glasul lui Tache. Dumnezeu, ce-o mai fi și asta ? Să-i răspund, însemna să-l alarmez și să bag și în el groaza care mă scuturase de atâtea ori pe mine. Dar ce se petrecea oare în realitate, de mă credea pe mine că umblu pe sub patul lui ?

— Astâmpără-te, bre omule, că pic de somn, nu alta... !

Ei, asta-i mai bună decât toate, îmi zisei în gând. Ce era de făcut ? Tușii cu scopul de a împinge glasul ca să iasă din gâtleej...

— Dar ce s'a întâmplat, Tăchiță dragă ? Te știam că dormi și acum bodogănești ca o babă năzuroasă ?

— Da, ca o babă năzuroasă că n'au ouat găinile. Păi cum să dorm, bre omule, dacă te băgași sub pat și m'ai ridicat în sus adineauri de mal să mă răstorni, nu altceva. Acum o șterseși iar la locul tău, hai ?

Tii ! Iaca pozna, mă gândii eu. De-bună-seamă, ticălosului de Neculai îi arde de glume ca să mă mai sperie, că doar nu mi-a fost deajuns. De data asta, îl bat. S'a strecurat în casă și s'a băgat sub pat. Dar când și mai ales cum ?

— Dă-te jos, măi Tăchiță, și aprinde lampa, că am prins un purice lung cât podul de la Cernavodă și gata să sară ca un rechin...

— Dă-te tu jos, nu-mi stric eu somnul pentru rechinul tău...

— N'ai decât... eu n'am niciun interes.

— Măi băiete, e cineva sub pat care mă ridică în sus, făcu supărat Tache.

— Ce ești nebun, cine să fie? Eu sunt tocmai la fereastră și nici nu m'am dat jos din pat, înțelegi?

— Nu știu. Dacă n'ai scăpat rechinul, atunci ce dracul e? Că ceva trebuie să fie! Asta mai trebuia. Vorba lui: ceva trebuie să fie. Tache se dădu jos din pat, dar cineva trase covorul și zdup! căzu la pământ.

— Ești nebun, mă, să tragi covorul, era să-mi frâng gâtul.

— Eu? Covorul...a! Mai bine sar pe geam. Nu putem face nici o mișcare.

Tache aprinse lampa. Se uită sub pat și lovi cu piciorul în covorul mototolit. Eu îmi țineam răsuflarea.

— Nu-i nimic, dar atunci cine m'a ridicat și cine a tras covorul?

— Ți s'o fi părut, poate ai visat și sculându-te, te-ai împiedecat singur sau ai alunecat pe covor printr'o pierdere de echilibru.

— Cum clănțânești, se vede că o să-ți pierzi tu echilibrul mintal.

Așadar, rolurile se inversaseră acum: bietul Tache mă menaja să nu mă sperii. Dar asta însemna că ceva misterios se petrecea în adevăr. Suflă în lampă și se culcă iar. Alte gânduri mă năpădeau. Mâța neagră! Dar o mâță să ridice un pat și încă ...unul ocupat? Un curajos ca Tache purtat de o mâță? Doamne! Pericolul ne dă uneori euforii de acestea ilogice, neverosmile... Auzi: să-l ridice pe Tache în sus. Ba i-o mai fi pus și piedică! Ciudat! La dreptul vorbind, nu mi-a spus cum s'a jucat cu el. Dacă anume l-a ridicat cu pat cu tot sau numai ilustra-i... persoană? Lasă să se mai sperie și el puțin, destul că mă necăjea atât altădată. Nu puține spaime am tras și eu, când eram mic, de la el. Imi aduceam aminte cum se îmbrăcase odată cu un cojoc pe dos și cum mă pândise după ușa unei magazii, unde mă trimesese mama după lemne. Imi venea să râd; da să râd cu hohote, dar nu era frumos să-l necăjesc.

— Aoleu! aici e dracul, Calinic?! Ce înseamnă asta? Mare comedie! Sări țipând din pat și aprinse lampa, alarmat.

— Ce ai, bre omule? Ce țipi?

— Cum să nu țip, mă, dacă mă pișcă de spinare?

— Cine te pișcă? Purici?

— Ce mă întrebi pe mine, ce purici, altă bâzdăganie trebuie să fie, că avea o labă mare...

— Ce labă, ce bâzdăganie? O să-ți fac o injecție!

— Fă-ți ție cu zeamă de varză, dacă poștești.

Că-i câr, că-i mâr; c'o fi, c'o păți, ne ciorăvăirăm noi vreo jumătate de ceas. La urmă, Tache spre a mă convinge, încercă să mă silească să dorm cu el.

— Ba, dacă ești prost și fricos, n'ai decât să te culci tu pe canapea ici, lângă mine. N'o să mă iau eu după mofturile tale. De unde era să mă duc eu în pat la el? Ce, n'aveam de lucru? Să mă fi plătit cu aur... Ne învelirăm cum puturăm mai bine; Tache trântindu-se pe o coastă, ciudos, cu spatele la mine-

Căinele începu din nou să urle. Se urcase cu două labe pe geam și rătăia la fereastra mea. Mă ridicai puțin și bătui tare cu pumnul în geam. Zadarnic.

O fi simțit mâța aici înăuntru. Ce-ar fi să-i dau drumul? Deodată simții că un gheomotoc tare se strecura pe sub spinare și căuta să mă ridice însus.

— Tache, Tache!

— Ce vrei? Lasă-mă să dorm!

— Tache dragă, tu nu simți nimic?

— Ce vrei să simt?

— A venit la mine Tache, Tache!

— Cine, mă?

— Nu știu, drăcia aia... gheomotocul...

— Așa-ți trebuie. Râdeai de mine!

— Tăchiță, aprinde lampa, Tăchiță!

— Stai bine că mi-e somn, pentru numele lui Dumnezeu...

Nu mă scol eu pentru o babă năzuroasă... Auleu... a venit și la mine, Calinic! Sărirăm ca la circ, amândoi deodată, din canapeaua-pat, îngroziți, de data asta, de-a-binelea...

Hotărîrăm să stăm cu lampa aprinsă. Ne uitam unul la altul. Eram transfigurați de spaimă și amușiserăm o bucată de vreme.

— Ce să fie asta, mă?

— Nu știu. Nu pot să-mi explic nimic. Ne apucarăm să întoarcem canapeaua, s'o pipăim. Nimic. Veni rândul saltelei de paie. O golirăm. Căinele urla nebun.

Imi veni o idee: Dacă-i dau drumul? Zis și făcut. Intră furios ca o furtună, se repezi în toate colțurile și făcu un praf

tăvălindu-se și bătându-se în paie cu un dușman nevăzut, că trebuirăm să ieșim pe sală. Tocmai atunci Neculai deschise ușa de la bucătărie și apăru în prag strănutând teribil.

Se plânse că din vatră ieșea un fum năbușitor, deși nu era pic de foc de cinci ceasuri. Intrarăm acolo. Avea dreptate, nu se putea sta. Deschise geamurile. Fumul dispăru însă dintr'odată, fără a mai fi ieșit pe geam.

Când ne întoarserăm, intrigați de liniștea din casă, câinele era mort. Salteaua, paiele și cadavrul câinelui fură date afară de Neculai!

Stam tustrei muți. Ceasurile trei și un sfert după miezul nopții. În coliviile lor, un scatiu și doi canari se sbătură de câteva ori și înțepeniră..

Ceilalți doi scatii și ultimul canar se mai chinuiau încă...

Așadar moartea plutea aici...

— Casă blestemată —vorba veche — șopti Tache, pe care-l vedeam înfârșit fricos ca un iepure.

— Tu crezi ?

— N'am crezut, dar văd...

Ne întinserăm înfârșit, pe canapeaua fără saltea. Poruncii lui Neculai să ne facă niște cafele. Sorbirăm din ceștile fumegânde și apoi istoviți, iar ne întinserăm cu gândul că poate om avea parte de odihnă. Dar... bocănituri în pod, în uși, în dușumea. Așadar începeau iarăși.

— Tu auzi ? mă întrebă Tache.

— Ce vrei să auz ? mă necăjii eu vrând să verific mai bine propriile mele senzații auditive.

— Ce, ești surd ? N'auzi cum bate ? Ce bocăne peste tot în casa asta ? Tu auzi, Neculai ? Făcui semn negativ lui Neculai.

— Ce n'auziți nimeni zornăiturile astea, bocăniturile, trozniturile din perete, din podea, de peste tot ? Ori eu am înnebunit, ori voi !

— Ba aud, încercai eu să-l potolesc, dar nu așa tare cum îți se pare ție. Liniștește-te. Tot așa am auzit și ieri noapte și astea m'au făcut să te aduc și pe tine noaptea asta ca să văd ce poate fi realitate sau halucinație.

— Doamne, Dumnezeule, dar dacă mai stau aici, înnebunesc de-a-binelea.

— Și cu toate astea, trebuie să stăm, n'avem încotro ; căci dacă te-ai duce acum în puterea nopții și ai spune cuiva ce se petrece aci, te-ar lega și te-ar duce chiar și teafăr la balamuc.

— Dar nici aici nu-i de stat. În adevăr, casa devenise un

infern prin sgomotele sinistre ce cântau o simfonie de groază.

Deodată totul păru că se liniștește. Eram inerți. Neculai bătuse câteva sute de mătării și nu știu pe unde găsisse un căpețel de lumânare ce spunea că-i de la Paști și pe care îl aprinse. Mai trecuse poate o jumătate de oră.

Până la patru dimineața, te pomenești că n'o să fie chip de odihnă, îmi ziceam în gând. O! de ar mai fi răsărit odată soarele, să mă mai văd că trăiesc ca toți oamenii o zi sub cerul albastru.

Cum de am nimerit aci, în cuibul diavolului? Fumam tustrei, când se desprinsese din peretele din față o trâmbă mare de fum.

— Asta ce-i? întrebă Tache.

— Care asta? Vedeam, dar mințeam...

— Nu vezi? Tu nu vezi Neculai? Fum!

Apoi din vârtejul acela se închegă o ciudată formă omească, un bust de femeie goală, cu un păr despletit și... Doamne... era capul unei surori, Tereza, moartă de mult, dar avea niște mâini și picioare lungi cu ghiare în loc de degete, iar înfiorătoarele ghiare erau însângerate și le întindea spre noi, venind mai aproape, descinzând ca într'o aterizare amenințătoare.

...Răcnirăm, scoși din fire, era o vedenie îngrozitoare.

Arătarea dispăruse... Băgarăm seama că nici Neculai nu mai era. Tremuram amândoi și ședeam cu mâinile încleștate unul de altul.

Cât mai trecu nu ne dădurăm seama. Nu mai aveam puterea să ne mai mișcăm sau să mai întrebăm ceva. Ne gândeam doar că poate am amuțit de spaimă.

Nici vorbă de a putea lua hotărîrea de a-l căuta pe Neculai.

Il găsirăm a doua zi închis la garnizoană; fusese arestat de o patrulă, fiindcă hoinărea scoțând vorbe fără șir. Fugise atunci când văzuse și el arătarea aceea. Impresiile noastre ale celor trei se verificau, deci, perfect.

Totul se petrecuse la fel pentru fiecare în parte.

...Mă întorsei la vechea gazdă, care-mi spuse că e notoriu în Tg. Jiu că nimeni nu poate locui casa aceea mai mult de o noapte. Mai târziu, am auzit că și la Brăila există o asemenea casă, unde o instituție a încercat să se instaleze, dar a trebuit să se mute, căci dimineața, toate mobilele și dosarele erau găsite vraiste, ciudat răvășite din timpul nopții.

...Și d-ta crezi ceva? îl întrebă cineva dintre noi.

— „Aproape că nici eu nu mai cred totul, dar ceva trebuie să fi fost“, încheie filosofic colonelul, ridicând halba...

CARȚI — REVISTE — CRONICI

Corneliu Zelea Codreanu. — **Pentru Legionari.** *Vol. I. Ediția III.* — Prima ediție a cărții „Pentru legionari” a apărut în anul 1937, Venise la timp. Pentru că a fost ultima stavilă care mai stătea în calea celor care nu se hotărâseră încă să-l urmeze pe Căpitan și cea mai categorică desmintire și palmuire dată tuturor intrigilor și insultelor politicienilor de pe atunci împotriva organizației legionare. Oamenii politici de bună credință au văzut atunci în Căpitan pe marele strateg politic al Neamului și au mărturisit-o fiecare cum s'a priceput. Tineretul a găsit în el pe adevăratul conducător. Nația și-a găsit animatorul și educatorul permanent și adevărat, iar Biserica și-a descoperit apologetul cel mai autentic. Puterile răului și ale întunericului și-au văzut dușmanul adevărat, dușmanul lor de moarte; și i-au hotărât soarta.

Pe atunci cartea „Pentru legionari” se citea pe furiș în școli, în instituții, în familii. Ediția III, cea din anul 1940, nu mai este o carte prohibită, ci este pusă la temelie Statului legionar și la temelie spirituală a culturii tineretului și a oamenilor cinstiți și de caracter din România.

„Pentru legionari” nu este o carte ca toate cărțile, pentru că nu a fost scrisă la fel cu toate operele care ies de sub teascurile tipografiilor, purtând un titlu și-o semnătură. Este mai întâi de toate un vademecum politic și moral pentru oamenii cu dragoste de pământul Țării. E mărturia unui om care și-a depășit con-

timporanii și discipolii, sub toate punctele de vedere; este prima prezentare a unui nou tip de om în România. Această carte scrisă cu sânge, cu lacrimi, cu suspine și gemete de revoltă reținută, cum numai un sfânt putea săși le rețină, este comemorarea celui mai genial om politic pe care l-a dat România de o mie de ani încoace. Dar mai este, în același timp, și mărturia unei generații care a trăit cu Căpitanul, a crezut la fel cu dânsul și a primit pentru el toate răstignirile și toate insultele. Tineretul se recunoaște și se inspire din această carte care ne-a rămas, după ce ne-au împușcat conducătorul, noul testament al românismului.

Nu am cetit „Mein Kampf”, cartea care stă la temelie statului german; dar din ceea ce știu despre ea, nu este cu nimic mai presus de opera Căpitanului. Corneliu Zelea Codreanu a fost și va rămâne permanent un „Fuerer”, un conducător, chiar de dincolo de mormânt. El a văzut peste veacurile românești înainte și în urmă cum nu au mai văzut ceilalți fii ai nației. Considerațiile lui asupra vieții, asupra oamenilor te fac să te gândești, fără voe, la „Rugăciunea unui Dac”, la dârzenia politică a lui Decebal, la moldoveanul din „Miorița” și de acolo mai departe la spațiul și la etica mioritică care a crescut din pământul acesta stropit cu atâta sânge odată cu brazii și stejarii, cu primul om care a purtat în mână făclăa prometeică a culturii, a creației.

Cartea „Pentru legionari“ și Legiunea sunt opera unul om; au crescut din solul românesc ca brazii carpatici, verzi, încet, drepte, falnice și sprijinite cu rădăcini profunde în țărâna Țării. Toate furtunile care s'au abătut asupra lor au trecut cum trec furtunile smulgând de ici și colo câte un mănunchi de cetină; iar bradul legionar a rămas, după aceea, liniștit și drept, tinzând mereu spre cer și înmulțându-și cetina zi de zi și clipă cu clipă. Opera Căpitanului m'a făcut de multe ori să mă gândesc la Voronețul lui Ștefan cel Mare: o biserică crescută din pământ, din cer, din foc și din mare. Legiunea este la fel. Dol ciltori de țară: Ștefan Vodă, Corneliu Zelea Codreanu. Am căutat o asemănare cu „Cartea dela San Michelle“ a lui Axel Munthe. Și în cartea asta este povestea unei vieți de om, dar nu se potrivește. Pe urma lecturii cărții lui Munthe, rămân cu inima împregnată de nostalgia sudului. Atât. Dar de pe urma cărții „Pentru legionari“ rămân cu otelul creștelor în vine, cu dorul de a crea, de a face bine și de a învinge cu orice preț.

Scrisă într'un stil simplu și curgător, „Pentru legionari“ poate fi citită de toată lumea. Problemele cele mai grele ce se pun unui om politic sunt expuse cu vorbe obșnuite, așa cum se spun de obicei marile adevăruri.

Prezentând în câteva rânduri cartea „Pentru legionari“ nu o recomandăm nimănui spre lectură. Oricine a citit-o sau o poate citi fără îndemnuri din afară.

✓ Gavril Galinescu. *Muzica în Moldova. Prefață 60 lei.* Am a-

rătat într'un număr mai vechiu al revistei „Apostolul“, tot la acest capitol al recenziilor, ce bucurie mare avem când Nemțeni de-ai noștri publică lucrări de seamă, cu mare răsunset în lumea cetitorilor de pretutindeni. De curând un fiu al județului Neamț, d-l Gavril Galinescu, profesor la Conservatorul din Iași, publică un studiu asupra artei muzicale în Moldova.

D-sa arată că din cele mai vechi timpuri s'a cântat la toate opețele și petrecerile Românilor. Constată o mare potrivire între modurile muzicale grecești și cântecele moldovenești și afirmă că acest fapt se datorește modificării modurilor grecești aduse la noi. Descrie apoi cele mai vechi instrumente muzicale din vechea Moldovă și socotește că buciul — buciul — și cața sunt provenite dela „buccina“ și sulița romană. Mai departe arată vechimea tîlincăi, trișcei, cobuzului, etc., și reproduce, după ziarul „La vie parisienne“, cum a fost vizita pianistului Liszt la Iași și întâlnirea acestuia cu Barbu Lăutarul. După câteva melodii caracteristice din județul Neamț, ne deapănă sumar tot trecutul muzical al Iașului, asociațiile orchestrale, muzicanții moldoveni, începând cu Dimitrie Cantemir care a inventat sistemul de notație la Turci, acel gen Cantemir-ogn, trecând la Caudella, Muzicescu și George Enescu. Indică folkloriștii muzicali din Moldova: Cartu, Ventura, Cucu, Podoleanu și D. Vulpianu și psaltichiiști vestiți, apoi coruri bisericesti, muzici militare și breslele lăutărești din această parte a Țării. Remarcăm că Podoleanu este dela Podoleni iar Vulpianu dela Români.

Ne bucurăm — cum am spus-o dela început — de apariția cărții d-lui Galinescu și o recomandăm tuturor s'o citească; dar ne permitem să ridicăm și unele obiecțiuni care nu silesc însă pe nimeni să vadă lucrurile la fel cu noi

Asemănarea între modurile grecești și cântecul moldovenesc popular nu trebuie socotită o influență elină la noi, pentru că un stil muzical nu poate fi adus cu aceeași ușurință cu care poți aduce vin grecesc sau purpură din țara lui Platon. Pentru că asemănarea trebuie pusă în sarcina substratului etnic, tracic, care stă la baza poporului român și oarecum și la o parte din așa zișii Greci clasici. Nu trebuie uitat că Orfeu și Tamaris, cântăreții mitici elini, erau de origine nordică. În ceea ce privește vechimea cântecului și al instrumentelor muzicale este suficient să trimitem pe cetitor — dar și pe autor — la Getica lui Vasile Pârvan. Atunci problema influenței în cântecul popular ia altă întorsătură. Nu noi am luat cântecul dela Greci, ci mai curând l-au luat ei dela noi, dela Traci. Poate că tot aici, în nordul Balcanilor, trebuie căutată originea modurilor lidian, micsolidian, dorian și frigian. Să nu uităm că secolul V a. Chr. în Grecia și stilul doric sunt consecința unei invazii nordice peste oamenii egeeni, minoico-cretani. Trebuie să se găsească un nou admirator al Daciei și să aducă probe și pentru cântece și instrumentele muzicale, după cum s'a găsit un N. Niederle care să spună că plugul este de origine dacică, că Slavii l-au luat dela Daci, și un Décheltte care să susțină că se cerea este de origine carpatică.

Și pentru ca să mai aducem un argument că n'am luat cântecul dela alții, să mai amintim un fapt recent. S'a spus și s'a crezut până mai anii trecuți că centrul artei ceramice preistorice dacice ar fi la Ariușd, în Ardeal. Săpăturile arheologice din județul Neamț au scos la lumină o ceramică pictată cu mult superioară celei ardelenene.

Centrul acestei ceramici care determină o civilizație — cea mai frumoasă și mai unitară din toată preistoria Europei — s'a strămutat, pe baza acestor probe, în județul nostru, care devine astfel o Toscană a dacismului. Iar arta aceasta presupune alte arte; stilul doric, corintic și ionic au avut corespondențele lor în sculptură, pictură, poezie și tragedie. La fel trebuie să se fi întâmplat și la noi. Odată cu stilul doric, cu etica nordică și cu capitalul biologic uman care au trecut Balcanii, a trecut și cântecul. Și atunci, cântecul din munții noștri și cel din Epir și Pind au o bază comună. Vitregia soartei și răutatea oamenilor au făcut ca modurile grecești să fie cunoscute cu mult înaintea cântecului popular nemțean, care fiind descoperit mai târziu a fost socotit drept un împrumut. Sperăm că d-l prof. Galinescu își va adânci studiile în această privință și va dovedi cu nenumărate probe ceea ce în momentul de față ni se pare că ar fi, poate, prea timpuriu de susținut. Până atunci rămânem pe această poziție, pe care îndrăznim să o considerăm drept o cucerire, nu din snobism autohton ci de dragul adevărului și a unui trecut luminos și frumos ca „soarele sfânt de pe cer“.

M. Cojocaru

Educația și învățământul în Rusia Sovietică.

După lucrarea D-lui
prof. Iosif Gabrea

Lucrarea D-lui Gabrea cuprinde o serie de informații cu privire la educația și învățământul din Rusia Sovietică. Pe baza unui bogat material documentar, autorul a făcut expunerea și critica pedagogiei sovietice, pe care avem interesul s'o cunoaștem din toate punctele de vedere, deoarece Rușii ne sunt vecini, care au căutat să profite de situația critică a țării noastre, știrbindu-ne pământul, cât și cum au crezut de cuviință și nu știm încă la ce ne mai putem aștepta dela ei. Căci, spune D-l Gabrea: „*Ignorarea vecinilor, mai ales a celor neprieteni, s'a dovedit totdeauna periculoasă*”.

La hotarele țării noastre, Statul Sovietic își crește tineretul într'un sistem de educație și învățământ, diferit de al tuturor celorlalte state și mai mult, nu se mulțumește cu realizarea ideilor de care se conduc, în limitele țării lor, ci tind neconținut să le infiltreze și altor state. Dovadă, amestecul neconținut în treburile interne ale altor țări, specularea oricărei nemulțumiri și situații și mai ales organizarea de „centre” comuniste în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii.

Toate acestea sunt influențe inevitabile în cultura europeană.

Lucrarea e sistematizată după un plan, care schițat, ar cuprinde următoarele puncte.

I *Scurt istoric al învățământului din Rusia prerevoluționară.*

II *Sistemul de filosofie al bolșevismului.*

III *Organizarea învățământului.*

IV *Programele și metodele de învățământ.*

V *Instituțiile anexe învățământului.*

VI *Caracterizarea pedagogiei bolșeviste.*

I. Pentru a putea face o comparație între starea educației și învățământului din Rusia anterioară revoluției și cea actuală, D-l Gabrea a făcut un scurt istoric al învățământului până la Revoluție. Aflăm, astfel, că învățământul din Rusia prerevoluționară n'a fost niciodată la înălțimea celui din țările civilizate europene, ci totdeauna inferior. Mărturisesc aceasta mulți oameni de seamă ai imperiului și mulți cunoscători ai poporului rus. Astfel, Mazaryk, fostul președinte al fostei republice Cehoslovace, spune: *Rușii sunt un popor imens, dar din nenorocire nu știu să scrie și să citească*”.

S'au făcut încercări de organizare a învățământului de către câțiva suverani cum au fost: Petru cel Mare, împărăteasa Elisabeta, Ecaterina II ș. a. O organizare mai sistematică a învățământului se face abea la începutul sec. XIX prin înființarea unui „Minister pentru luminarea poporului”. Dar, dându-se dreptul ca oricare alt minister să poată înființa școli primare, acest minister ajunge să aibă școalele cele mai puține. Majoritatea școalelor primare erau pe seama bisericilor care, lucrând fără răspundere, își pregăteau numai elementele bisericesti. Cu toate aceste organizări, neexistând însă obligativitatea învățământului, numărul de analfabeți era destul de mare. Un mare neaiuns era și slaba pregătire a profesorilor care nu erau obligați

să facă seminarul pedagogic. Apoi, programele de învățământ nu erau în armonie unele cu altele.

Constatăm, deci, mari neajunsuri ale învățământului în Rusia prerevoluționară. Mai presus de toate, este însă ignorarea totală a masei poporului. Erau sate întregi unde nu exista școală primară; copiii de țărani și lucrători n'aveau dreptul să intre în șc. superioare. În consecință, țăranul rus a devenit pasiv, fără suflet, plin de ură împotriva țarismului, fiind astfel un mediu favorabil revoluției.

Din această expunere a situației învățământului în fostul imperiu rusesc, în plus, curente anarhiste care-și duceau viața în mod scandalos, se vede că terenul Revoluției era pregătit, fiind nevoie de o mare schimbare în masa poporului rus.

II. *Filosofia bolșevismului.*

Deoarece nouă ordine socială de după revoluție s'a format în legătură cu concepția despre lume și viață a poporul rus, D-l Gabrea a rezervat un capitol din acest studiu filosofiei bolșeviste, pentru a putea înțelege noua îndrumare dată educației și învățământului sovietic. Filosofia bolșevistă e o serie de răspunsuri la toate problemele mari pe care și le poate pune omul asupra existenței și rostului vieții, așa cum au crezut ei că e necesar pentru a forma noua ordine socială.

Din studiul D-lui Gabrea, rezultă că pentru bolșevici, filosofia e o problemă de stat. La baza filosofiei bolșeviste stă materialismul, adică reducerea întregii lumi la materie și mișcare. Tot ce există este ceva material, corporal. Materialiști înfocați, ei duc o adevărată lup-

tă împotriva filosofiei idealiste, o ură atât de mare, încât s'a dat o circulară de îndepărtare din bibliotecă a tuturor cărților de filosofie idealistă, printre care se numărau opere ale lui Plato, Kant, Schopenhauer, Spencer, Mach, Nietzsche, etc. La întrebarea asupra modului cum este organizată lumea din materie, ei răspund: lumea este o mare mașină care se mișcă în mod mecanic după legi generale. După această concepție mecanicistă, bolșevismul tinde să reducă societatea la un uriaș „om colectiv” automat, fără personalitate, fără autonomie morală, ascultând orbește și lucrând mecanic. Aceasta e cea mai mare fericire spre care tinde comunismul.

În ce privește problema teologică, bolșevicii sunt atei fanatici. Ei spun: „*Dacă lumea este formată din materie și dacă materia se mișcă după legi la baza cărora este o cauzalitate oarbă, Dumnezeu nu are de ce să mai existe*”. Chiar Lenin a spus: „*Religia este opium pentru popor*”.

În doctrina bolșevistă, omul rămâne complet lipsit de voința liberă și în orice acțiune, e determinat și supus anumitor legi. Ei oferă omului fericirea, suprimându-i libertatea.

Dar ceea ce îndepărtează cu totul lumea bolșevică de restul omenirii e idealul lor moral. Morala bolșevică constă în disciplină severă, teroare, nesocotire a personalității: moral e tot ce servește intereselor de clasă. Dictionul moralei bolșeviste e același ca și al Iezuitilor: „*Scopul scuză mijloacele*”. Când interesele cer, nu se dau în lături de a întrebuița deopotrivă: minciuna, otrava, pumnalul și funia, Bolșevismul se aseamănă cu

iezuitismul și în disprețul pe care-l au față de individ. Deci, pe când lumea cultă de pretutindeni tinde la formarea de personalități, ca ideal suprem, bolșevismul, dimpotrivă, vrea nimicirea personalității. Numai cunoscând morala bolșevică, e deajuns să ne dăm seama că această organizație e o primejdie pentru restul omenirii. Când e vorba să se facă aprecieri asupra bolșevismului, D-l Gabrea dă o importanță capitală filosofiei bolșeviste.

D-sa se ridică contra acelor care au aprobat regimul bolșevic numai după realizările lor materiale, nesocotind și filosofia lor.

III Organizarea învățământului. Intreg învățământul, pus în serviciul doctrinei bolșeviste, a înălăturat cu totul vechile metode. Bolșevicii poartă interes deosebit tineretului și fac eforturi mari pentru a instrui și educa acest tineret în spirit comunist, căci au înțeles că numai din generația în formare, — copiii — pot realiza comuniști devotați. Scopul școalelor sovietice se reduce la *utilitarism* și *politică*, ceea ce este departe de idealul integral al pedagogiei moderne. Când bolșevicii au luat puterea, în Rusia domnea cel mai grozav analfabetism; numai între 18-35 ani erau 20 milioane analfabeți. Ei și-au dat seama că organizația lor nu poate progresa când adepții nu știu carte și au făcut eforturi urlașe pentru înlăturarea analfabetismului.

Școala și familia. Școala comunistă nu se mărginește la instruire. Ea are datoria de a transforma în comuniști pe toți copiii care o frecventează și cum ei socotesc că familia și biserica sunt dușmani neîmpăcați ai co-

munismului, au întreprins opera de distrugere a familiei și bisericii. Familia, factorul care în alte țări e atât de important în educație, pt. comuniști slăbește spiritul revoluționar. *Copilul e al societății în mijlocul căreia s'a născut, nu al părinților săi.* Urmasa acestei tendințe de distrugerea familiei e mulțimea copiilor părăsiți, care vagabondează pe străzile orașelor.

Lupta contra bisericii e din două motive: din faptul că bolșevicii sunt ateii și din ura ce o poartă încă țarului, care era și cap al bisericii. Pentru a înstreina de biserică tânăra generație, s'au servit tot de școală, interzicând predarea oricărui învățământ religios; mai mult, au înființat un cult anti-religios care vrea să dovedească inexistența lui Dumnezeu.

În evoluția organizării învățământului în Rusia Sovietică, se disting 3 faze: a) *faza anarho-comunistă*, în care s'a desființat vechea disciplină, b) *faza absolutistă*, punctul culminant, în care școala servește intereselor statului politic și c) *faza noii politici culturale*, când se modifică programele.

Sistemul școlar sovietic cuprinde 3 diviziuni: 1) *instituții preșcolare*, 2) *școala de bază a poporului* și 3) *inv. superior*.

1) *Instituțiile preșcolare* sunt organizate în leagăne, aziluri, căminuri și grădini de copii, menite să înlocuiască îngrijirea copiilor în familie. S'a constatat însă că aceste instituții sunt departe de a înlocui familia, copiii fiind prost îngrijiți și lipsiți de dragostea părintească.

2) *Școala de bază a poporului* este „șc. muncii“, care se împarte în 2 grade corespunzătoare școa-

lei primare și secundare dela noi, cu deosebirea că la noi durează 11 ani, iar la ei 9 ani.

3) *Invățământul superior* a fost complet reformat în serviciul politiceii comuniste. Facultățile au fost înlocuite cu institute: industriale, agricole, pedagogice, de arte, de medicină și de economie socială. Inscrierea la șc. superioare nu cere nici o diplomă, numai vârsta de 16 ani și un examen. Invățământul superior e gratuit; sunt privilegiați comuniștii, burghezii fiind, până în timpul din urmă, complet excluși. Din această cauză, nivelul intelectual în șc. superioare a scăzut mult.

Alături de aceste 3 sisteme de învățământ, Sovietele au și *institutele comuniste speciale*, cu o organizație școlară completă, cuprinzând: inv. elementar, șc. de gr. II și șc. superioare. Șc. superioare comuniste sunt organizate în universități comuniste și institute academice, fiecare din ele îndeplinind alt program în serviciul comunismului. De menționat este *Universitatea lucrătorilor din Est* unde se pregătesc buni agitari pt. popoarele Rusiei Sovietice. Se dă mare importanță artei de a vorbi și de a produce agitații. *Personalul didactic*. Invățătorii și profesorii au fost aleși dintre vechii profesori dinainte de revoluție, dar numai acei cari au adoptat comunismul. Ei sunt însă prost salariați, dându-li-se abia 75% din leașa celui mai bun lucrător; mai mult, sunt spionați dacă exercită în școală, spiritul comunist.

IV. *Programele și metodele de învățământ și educație* în Rusia Sovietică se caracterizează prin simplitate și concretism. Simplificarea s'a făcut prin „metoda

complexurilor de învățământ“, care nu este altceva decât metoda centrelor de interes a lui Decroly, dar care n'a dat rezultatele satisfăcătoare pt. că Sovietele au exagerat aplicarea acestei metode. Rusia e țara în care se preconizează *metoda activă*, însă nu așa cum o înțeleg celelalte țări, căci „șc. muncii“ sovietice nu urmărește dezvoltarea psiho-fizică a copilului, ci munca productivă. Totul e munca.

Autogovernarea și educația social-politică. Încă din școală se exercită activitatea socială prin gruparea școlarilor în mici soviete. Fiecare soviet e divizat în comisiuni de guvernare, din care fac parte numai elevii. Paralel cu această auto-governare și educ. socială, se dă însă tineretului o educație politică în sens comunist. În acest scop s'a grupat tineretul în două asociații cu caracter comunist. *Asociația pionierilor*, o imitație a ceretășiei adaptată doctrinei comuniste și *asoc. Komsomol* pt. propaganda antireligioasă și ateistă.

Educ. morală a tineretului. Se aduce o severă critică acestui fel de educ. din Rusia Sovietică, unde tineretul nu cunoaște nici un fel de autoritate: nici a părinților, nici a profesorilor, nici a lui Dumnezeu. Acest tineret e mândru, arogant, încrezător în sine, disprețuitor. Lipsind autoritatea, lipsește și disciplina, căci clasele și școlile, din acest punct de vedere, nu mai seamănă a institute de educație. În clase se joacă, se fumează, se cântă, se mănâncă. Fiecare face ce vrea: intră când vrea, iese când vrea, e imposibil a păstra ordinea sau vreo disciplină. Necopt pt. libertatea ce i se oferă, acest tineret crește fără idealuri, fără res-

spect de om și natură.

V. *Instituții anexe învățământului.* Acest capitol tratează despre instituțiile anexate învățământului în vederea educ. maselor în spirit comunist. Aceste instituții sunt de două feluri: parte create de curând, care în alte țări nu se pomenesc și altele existente, anexate numai învățământului.

Instituțiile create sunt: a) *instituții de cercetare științifică*, b) *instit. de organizare științifică a muncii* și c) *stațiuni de experimentare pedagogică*.

Instituțiile existente anexate învățământului sunt: *presa și ziarul*, socotite cele mai bune instrumente de agitație comunistă. Presa e pusă sub cea mai severă cenzură, fiind oprite orice tipărituri cu caracter anti-comunist. Tendința comunistă s'a întins și asupra literaturii. Cartea bolșevică a fost pusă la îndemâna poporului prin numeroase biblioteci și săli de lectură. O deosebită atenție s'a dat bibliotecilor pt. copii. Pentru ei s'a creat o literatură specială, cu cărți clasificate după categoriile de interese la copii. Alte instituții de propagandă comunistă sunt *teatrele și cinematografele*. Ele cultivă direct sentimentele în spirit comunist, prin arta lor proletară. Alt mijloc de a educa poporul în spirit comunist, l-a găsit Statul Sovietic în *muzee și monumente*.

Intâiu, prin muzee și monumente, se arată produsul muncii umane, deci se dă îndemn la muncă, dar mai mult se caută a se cultiva ura contra vechiului regim. În acest scop au expus în „Muzeul Revoluției“ din Moscova, toate instrumentele de tortură „Katorga“ din timpul regimului țarist.

Muzeele sunt astfel unul din cele mai puternice mijloace de agitație bolșevică, căci oricine le vizitează, iese plin de groază și ură.

VI. *Caracterizarea Pedagogiei bolșevice.* Câteva caractere principale ale Pedag. bolșevice ne pot da posibilitatea de a o aprecia.

1. *Întreg învățământul sovietic îndeplinește numai o funcție politică.* Tot ce s'a realizat în Rusia Sovietică e numai cu scop politic.

2. *Întreg învățământul e concentrat în jurul muncii umane, cu tendința de a realiza „omul colectiv“ — „omul mașină“.* Se neglijează complet individualitatea umană.

3. *Scopul învățământului sovietic este în întregime utilitarist.* Se preconizează metoda activă.

4. *Programele și metodele de învățământ tind să realizeze adaptarea la viață.*

5. *Învățământul sovietic are o tendință de popularizare exagerată.*

6. *Sfera noțiunii de educație și învățământ se extinde și asupra altor factori, aleși ca mijloc de educație a maselor, în spirit comunist.*

Valoarea pedagogiei bolșevice. Din expunerea acestor caractere, rezultă că o pedagogie care îndeplinește numai o funcție politică neglijează individualitatea umană, suprimând libertatea individuală, e lipsită de idealismul atât de necesar educației, e departe de a reprezenta o valoare a pedagogiei integrale, cum cere pedagogia contemporană. Mai ales neglijarea individualității umane e un gol care răpește cel mai important și mai frumos rol al educației.

Emila Radu